

## บทที่ 2

### เอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

#### ข้อความเบื้องต้นเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา

##### 1. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535

1. การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้มีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1.1 การสร้างความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรมของบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นเป้าหมายสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล ระหว่างความเจริญทางจิตใจกับความเจริญทางวัตถุ และความเติบโตทางเศรษฐกิจ

1.2 ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจะต้องดำรงอยู่ ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์จะต้องตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.3 การก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางทรัพยากรสมัยใหม่และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศหรือจากภายนอกชุมชนจะต้องตระหนักถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

1.4 ความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันกับการพึ่งตนเองเป็นหลักการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประสานความร่วมมือร่วมใจกันทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะช่วยเสริมบทบาทของประเทศไทยให้โดดเด่นขึ้นในประชาคมโลก

##### 2. ความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองสามารถดำเนินชีวิตในสังคมไทยได้อย่างสันติสุขและสามารถเกื้อกูลพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของประเทศ โดยนัยดังกล่าว ความมุ่งหมายของ การจัดการศึกษาจึงเน้นการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน อย่างสมดุลและกลมกลืนกัน คือ

2.1 ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่เรียน ใฝ่รู้เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และวิทยาการต่าง ๆ รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของสังคมไทย และรู้จักเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก

2.2 ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่พึงงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิและมีความอดทนหนักแน่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานและการดำรงชีวิต

2.3 ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโตเหมาะสมกับวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายทั้งของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว สามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายให้เหมาะสมกับการงานและอาชีพ

2.4 ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่พึงงาม ทั้งใน การทำงานและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กรและสังคม รู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกัน โดยไม่เห็นแก่ตัว มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารกับนานาชาติได้ สามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่พึงงามของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อมวลมนุษยชาติ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีความสันติสุข รู้จักและเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

### 3. แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 8 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2542 – 2544)

มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับระดับประถมศึกษาดังนี้

3.1 เพื่อให้เด็กวัยก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นรวมถึงเด็กกลุ่มด้อยโอกาส เด็กพิการทุกประเภท ได้มีโอกาสเข้าศึกษาอย่างทั่วถึง ต่อเนื่องจนจบหลักสูตรและได้รับการสนับสนุนให้เรียนต่อจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูกำหนด

3.2 เพื่อให้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีคุณภาพมาตรฐาน โดยมีคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นในระดับ ดังนี้

3.2.1 มีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ เหมาะสมกับระดับชั้น ใฝ่รู้และมีความสามารถในการแสวงหา 'ความรู้' มีทักษะพื้นฐานอาชีพ สามารถประกอบสัมมาชีพได้ตามสมควรแก่อัธภาพ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความสุขในการเรียนรู้

3.2.2 มีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีคุณธรรม จริยธรรม โดยเน้นความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ประหยัด ความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้อย่างเหมาะสม

3.2.3 มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์และมีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการเรียนรู้ มีทักษะชีวิตที่ดี รู้จักป้องกันตนเองให้ปราศจากโรคภัยและสิ่งเสพติด

3.2.4 เห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2.5 เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการปกป้องสิทธิและความปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

3.2.6 เพื่อให้หน่วยงานทุกระดับสามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

#### อุบัติเหตุและความปลอดภัยในโรงเรียน

ความรับผิดชอบของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพมี 2 ประการ คือ ประการแรก โรงเรียนเป็นสถานศึกษาให้ความรู้ ให้ประสบการณ์แก่เด็ก จึงควรสอนให้เด็กรู้จักดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัยทั้งในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน ประการที่สอง โรงเรียนควรจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะปลอดภัยจากอุบัติเหตุ โดยหาทางลดอันตรายต่าง ๆ ให้มีน้อยลงและต้องสอนวิธีรักษาความปลอดภัยต่าง ๆ ตลอดเวลา โดยมีสาระสำคัญดังนี้

#### 1. อุบัติเหตุในโรงเรียน อุบัติเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้แก่

1.1 การพลัดตกหกล้ม ตกหลุม ตกบ่อ ฯลฯ

1.2 การถูกของแหลมหรือของมีคม เช่น เศษแก้ว กระเบื้อง เหล็ก บาดหรือทิ่มแทง

1.3 อุบัติเหตุเกิดจากการเรียนการสอน เช่น วิชาเกษตร วิชาหัตถศึกษา การทดลอง

วิทยาศาสตร์

1.4 อุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา เช่น อุปกรณ์กีฬา ถูกแหลมเสียบ ถูกงานขว้าง ตก

จากบาร์เดี่ยว บาร์คู่

- 1.5 อุบัติเหตุจากความชำรุดของอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน
- 1.6 อุบัติเหตุจากการจราจร การเดินในโรงเรียน ยานพาหนะในโรงเรียน
- 1.7 อุบัติเหตุที่เกิดจากอัคคีภัย ไฟฟ้า ประปา น้ำท่วม หรือบ่อน้ำ สระน้ำ ซึ่งมาจาก

สุขาภิบาลของโรงเรียนไม่ดี

2. ความปลอดภัยในสนามเด็กเล่น สนามเด็กเล่นหรือสนามกีฬาทุกประเภท เป็นที่ซึ่งเด็กวิ่งหรือประกอบกิจกรรมทางพลศึกษาเพื่อพัฒนาการทางกาย และความสนุกสำราญ ฉะนั้นสนามและพื้นสนามต้องมีความปลอดภัย เพื่อไม่เป็นอันตรายแก่เด็กควรปฏิบัติดังนี้

- 2.1 สนามต้องอยู่ห่างจากแม่น้ำลำคลองและถนนเพื่อความปลอดภัยจากรถ
- 2.2 สนามต้องอยู่ในรั้วของโรงเรียน จะปลูกต้นไม้หรือทำรั้วกันก็ได้
- 2.3 พื้นสนามต้องเรียบ ไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ และเศษอิฐ ไม้ อันทำให้เกิดอันตรายแก่เด็กนักเรียน
- 2.4 ถ้าเป็นโรงเรียนเด็กเล็ก เช่น อนุบาลหรือประถมศึกษา สระน้ำต้องมีรั้วกันอย่างมิดชิด ป้องกันไม่ให้เด็กไปเล่นน้ำตามลำพัง
- 2.5 โรงเรียนที่มีประถมและมัธยมรวมกัน ควรแบ่งสนามเด็กเล่นคนละสนาม เพราะเด็กเล็กเล่นกีฬาหรือเล่นเกมต่างกับเด็กโต
- 2.6 ต้องจัดสนามไว้เฉพาะกีฬาบางประเภทที่เป็นอันตราย เช่น ขว้างจักร ฟันแหลน ทุ่มลูกน้ำหนัก เป็นต้น
- 2.7 อุปกรณ์ทั้งที่อยู่ประจำในสนาม และขนย้ายต้องได้รับการตรวจตราให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยเสมอ

3. ความปลอดภัยในโรงฝึกพลศึกษา อุบัติเหตุในโรงฝึกพลศึกษาเกิดขึ้นมากกว่าแห่งใด ๆ ในโรงเรียน ฉะนั้นโรงเรียนควรป้องกันอุบัติเหตุในโรงฝึกพลศึกษาดังนี้

- 3.1 โรงพลศึกษาต้องกว้างใหญ่พอกับจำนวนเด็ก และพอที่จะบรรจุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้พอดีอยู่เป็นประเภท ๆ ห่างกันพอควร เช่น บาร์เดี่ยว บาร์คู่ ห่วง เวทีมวย ควรอยู่แยกกัน เพื่อป้องกันอันตรายจากประเภทนั้น ๆ
- 3.2 อุปกรณ์ทุกชิ้นต้องตรวจตราดูและซ่อมแซมให้มั่นคงอยู่เสมอ และใช้แล้วต้องเก็บเสมอ ป้องกันนักเรียนเล่นตามลำพัง
- 3.3 พื้นห้องหรือรอบบริเวณ ไม่มีสิ่งที่เป็นอันตรายแก่นักเรียน
- 3.4 ครูต้องควบคุมการเล่นของเด็กตลอดเวลาเพราะบางเวลาเด็กอาจถือโอกาสมาเล่นตามลำพัง ทำให้อันตรายเกิดมากมาย ถ้าหากครูไม่อยู่ก็ควรปิดเสีย
- 3.5 โรงฝึกพลศึกษาต้องมีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทได้สะดวก

3.6 ต้องจัดวางระเบียบในเรื่องความปลอดภัยไว้ในห้องพลศึกษา

3.7 ครูต้องแนะนำวิธีใช้อุปกรณ์ทุกชิ้นและวิธีใช้ก่อนสอน

3.8 ครูต้องสอนท่าที่ถูกให้และชี้ถึงข้อที่ไม่ปลอดภัยให้เด็กทราบในท่านั้น ๆ

3.9 ให้มีการโรงดูแลความสะอาด และเก็บเครื่องอุปกรณ์ให้เรียบร้อย และทำความสะอาดอุปกรณ์ทุกชิ้น

4. ความปลอดภัยในโรงฝึกงาน ในโรงเรียนต้องมีโรงฝึกงาน โดยเฉพาะโรงเรียนอาชีวศึกษาและโรงเรียนสามัญศึกษา มีภาคปฏิบัติ ฝึกวิชาชีพ วิชาช่างไม้ ช่างโลหะ ช่างเครื่องยนต์ ช่างเย็บปักถักร้อย ความไม่ปลอดภัยที่มีขึ้น ในโรงฝึกงานในโรงเรียนมีมาก จึงควรปฏิบัติเพื่อป้องกันความไม่ปลอดภัย ทำได้ดังนี้คือ

4.1 อุปกรณ์ในโรงฝึกงาน ถ้าเป็นเครื่องจักรต้องทำให้นักเรียนได้ศึกษาถึงวิธีใช้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

4.2 ครูต้องแนะนำให้นักเรียนทราบว่า ส่วนไหนที่บังเกิดอันตรายได้ง่ายและฝึกอย่าให้เกิดความประมาท เผลอเผลอในเวลาฝึกหรือปฏิบัติงาน

4.3 อุปกรณ์ทุกชิ้นเก็บให้เรียบร้อย แยกประเภทว่ามีคมหรือปลายแหลมหรือชนิดที่เกิดอันตรายได้ง่าย ถ้าเขียนบอกว่า “อันตรายห้ามใช้” หรือ “ห้ามใช้ก่อนได้รับอนุญาต” ฯลฯ

4.4 โรงฝึกงานต้องมีแสงสว่างพอและอากาศถ่ายเทสะดวก

4.5 เครื่องอุปกรณ์ทุกชิ้นต้องตรวจตราให้ดี ทั้งก่อนและหลังใช้แล้ว ถ้าชำรุดก็ซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี ปลอดภัยเสมอ

5. ความปลอดภัยในห้องวิทยาศาสตร์ ในการเรียนวิทยาศาสตร์ต้องค้นคว้าทดลองในห้องทดลอง ซึ่งประกอบด้วยเครื่องอุปกรณ์มากมาย เพื่อความปลอดภัยควรปฏิบัติดังนี้คือ

5.1 แยกเครื่องมือไว้เป็นประเภทๆ ไม่ปะปนกัน

5.2 น้ำยาเคมี มีชื่อติดไว้ที่ขวด ขวดใดอันตรายต้องเขียนไว้ด้วย

5.3 การทดลองบางอย่างต้องใช้ไฟฟ้า ฉะนั้นต้องมีการควบคุมและดูแลเกี่ยวกับเครื่องไฟฟ้า

5.4 ควรมีทางระบายอากาศดี มีการติดตั้งปล่องดูดควันพิษออกจากห้อง

5.5 ภายในห้องต้องมีเก้าอี้ที่อยู่ในสภาพที่ดีเสมอ

5.6 ต้องมีก๊อกน้ำ อ่างล้างมือ สบู่ ภายในห้อง

6. ความปลอดภัยในห้องพยาบาล โรงเรียนต้องมีห้องพยาบาลและพยาบาลเพื่อเป็นการให้บริการสุขภาพในโรงเรียนแก่นักเรียน การปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยควรปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

6.1 จัดเตียงคนป่วยทุกชนิดให้แข็งแรงพอที่จะรับน้ำหนักคนไข้ได้

6.2 อุปกรณ์ต้องตั้งก่อนใช้และหลังใช้และเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

6.3 ยาทุกชนิดต้องติดฉลากบอกชื่อและสรรพคุณ

6.4 ห้ามนักเรียนหยิบยารับประทานด้วยตัวเองนอกจากแพทย์หรือพยาบาลให้รับประทานเท่านั้น

7. ความปลอดภัยในห้องประชุม อุบัติเหตุมักเกิดขึ้นเสมอในห้องประชุม เพราะนักเรียนจำนวนมากเข้าไปรวมกัน เช่น ประชุมพิเศษ หรือฉายภาพยนตร์ เป็นต้น เพื่อความปลอดภัยควรปฏิบัติดังนี้

7.1 หอประชุมต้องมีเก้าอี้ที่แข็งแรงพอกับจำนวนนักเรียน

7.2 อุปกรณ์ภายในต้องอยู่เป็นระเบียบเรียบร้อย

7.3 บันไดต้องมีความกว้างพอกับเด็กและมั่นคง

7.4 ห้ามเด็กวิ่งขึ้นลง

7.5 ขึ้นลงให้เดินชิดขวามือของตนเองเสมอ

7.6 เข้าห้องประชุมคนมาก อย่าวิ่ง ให้เดินเรียงแถวกัน

7.7 เมื่อเกิดไฟไหม้ ห้ามวิ่งลง ให้เดินอย่างรวดเร็ว เป็นระเบียบ

8. ความปลอดภัยในโรงอาหาร โรงอาหารเป็นสถานที่ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่เด็กได้เช่นกัน เช่น บันไดขึ้นลงลื่น ม้านั่งชำรุด เป็นต้น ฉะนั้นควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยดังต่อไปนี้คือ

8.1 ภายในโรงครัว ควรมีระบบป้องกันอุบัติเหตุที่ดี

8.2 โต๊ะ ม้านั่ง ต้องซ่อมแซมให้แข็งแรงอยู่เสมอ

8.3 อย่าให้นักเรียนเล่นกันในขณะรับประทานอาหาร

8.4 โรงอาหารควรมีทางขึ้นลงอย่างมีระเบียบ เข้าซื้ออาหารควรเข้าแถว

8.5 เพื่อความเป็นระเบียบและปลอดภัย อาหารที่เด็กนำมารับประทานอย่าวางกับพื้น เกะกะทางเดินซึ่งเด็กวิ่งเล่น จะเกิดอันตรายได้ ควรจัดที่เก็บให้เป็นระเบียบ

8.6 อบรมให้เด็กมีระเบียบในการเดินแถวเข้าและออกจากโรงอาหาร

9. ความปลอดภัยในห้องแต่งตัว ห้องน้ำและห้องส้วม ในโรงเรียนทุก โรงจำเป็นต้องมีห้องน้ำ ห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ สะอาด และเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งตัว มีความจำเป็นในวิชาพลศึกษา ความไม่ปลอดภัยต่าง ๆ มีมากในห้องแต่งตัว ห้องนอนและห้องส้วม ต้องปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยดังต่อไปนี้คือ

9.1 จำนวนห้องได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน

- 9.2 พื้นต้องสะอาด หมั่นถูเพื่อไม่ให้มีตะไคร่น้ำจับ ซึ่งจะทำให้ลื่นล้ม อาจเป็นอันตรายได้
- 9.3 ทางเดินไปห้องส้วม ต้องกว้างพอและสะอาด ไม่ทำให้เด็กลื่นล้มเป็นอันตราย
- 9.4 ในห้องทุกห้องควรมีแสงสว่างเพียงพอ
- 9.5 ที่นั่งในห้องส้วมต้องสะอาด และได้รับการรักษาความสะอาดตลอดทั้งวัน ไม่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้

10. การป้องกันอัคคีภัยในโรงเรียน อัคคีภัยอาจจะเกิดขึ้นได้ในโรงเรียน ถึงแม้อาคารเรียนจะสร้างด้วยวัสดุทนไฟ เด็กจำนวนมากอาจจะได้รับอันตราย เกิดการบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตได้ ถ้าโรงเรียนไม่วางมาตรการป้องกันอัคคีภัยให้ดี และมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

โรงเรียนควรจัดหาเครื่องดับเพลิงมีไว้ใช้ให้พร้อมอยู่เสมอ นอกจากนี้ควรติดตั้งสัญญาณเตือนภัย ประตู หน้าต่าง ควรติดตั้งให้เปิดออกสู่นอกห้องเรียน บันไดโรงเรียนควรใช้วัสดุทนไฟ และมีแสงสว่างเพียงพอ อาคารเรียนที่มีความสูงตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป ควรมีบันไดหรือทางหนีไฟและควรให้อยู่ห่างกันมากที่สุด ในด้านการเตรียมพร้อม ควรมีการฝึกการหนีไฟและทำอย่างสม่ำเสมอ และควรทำกันอย่างจริงจัง

11. การเดินในโรงเรียน การเดินในโรงเรียนขณะพักหรือเปลี่ยนห้องเรียนในวิชาต่าง ๆ ระหว่างชั่วโมงเรียน ควรจัดให้นักเรียนได้เดินในทางที่ถูกต้อง เป็นการช่วยลดอุบัติเหตุต่าง ๆ และจะทำให้คุณเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสะดวกสบาย คล่องตัวขึ้น การเดินในโรงเรียนให้ปลอดภัย โรงเรียนควรจัดดำเนินการดังนี้

- 11.1 โรงเรียนจัดทางเดินให้เดินโดยเฉพาะ อาจจะมีเครื่องหมายชี้บอกไปอาคารหรือ สถานที่ต่าง ๆ
- 11.2 ทำเครื่องหมายแบ่งทางเดิน ในกรณีไม่มีเครื่องหมายบอก ให้เครื่องหมายบอกให้เดินชิดซ้ายเสมอ
- 11.3 ให้ปฏิบัติตามเครื่องหมายคำเตือนทุกอย่าง เช่น เดินตามลูกศรชี้ทางเดิน ห้ามเดินผ่าน ห้ามเดินลัดสนาม ห้ามเดินสวนทาง ฯลฯ
- 11.4 ในการเดินแข่งให้แข่งทางขวามือ และให้ระวังการเดินแข่งตามอาคาร บนบันไดและทางแคบ
- 11.5 จัดให้นักเรียนโต ๆ หรือลูกเสือหรือสภานักเรียน มีหน้าที่คอยช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เช่น ช่วยตำรวจจราจรหน้าโรงเรียน หรือคอยดูแลความเรียบร้อยต่าง ๆ ในโรงเรียน ถ้าพบเห็นสิ่งที่จะเกิดอันตรายขึ้นให้รายงานให้ครูทราบ

12. โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน โรงเรียนควรมีมาตรการในการป้องกันอุบัติเหตุ หรือมี โครงการ สวัสดิภาพในโรงเรียน ดังต่อไปนี้

12.1 จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย การจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนให้ปลอดภัยและถูกหลักสุขาภิบาล เช่น จัดสิ่งแวดล้อมและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ห้องอาหาร ห้องพยาบาล ห้องประชุม โรงฝึกงาน ห้องวิทยาศาสตร์ สนามเด็กเล่น สนามกีฬา ฯลฯ ให้ปลอดภัยและไม่ล่อแหลมต่ออันตราย

12.2 จัดบริการความปลอดภัยขึ้นในโรงเรียน เช่น

12.2.1 ดูแลความปลอดภัยในการเรียนและการเล่น รวมทั้งตรวจสอบสภาพ ความสึกหรอและแก้ไขความชำรุดทรุดโทรมของสิ่งต่าง ๆ อันเกิดอันตรายขึ้นได้

12.2.2 ติดป้ายประกาศเตือน ให้ปฏิบัติหรือให้ระวังไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที ล่อแหลมต่ออันตรายต่าง ๆ ได้ เพื่อเตือนใจนักเรียนอยู่เสมอ

12.2.3 จัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการป้องกันและควบคุม อุบัติเหตุหรือภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น มีเครื่องมือดับเพลิงพร้อมอยู่เสมอรวมทั้ง วางแผน ป้องกันไว้ล่วงหน้าด้วย โดยศึกษาจากบันทึกประจำวันของครูแวร และสถิติอุบัติเหตุของ โรงเรียน

12.2.4 ตรวจสอบตราสอดส่องไม่ให้นักเรียนนำวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเกิดภัยหรือ อันตรายเข้ามาในโรงเรียน เช่น วัตถุระเบิด อาวุธ ของมีคม เครื่องประดับหรือของมีค่า

12.2.5 จัดบริการช่วยเหลือและให้การปฐมพยาบาล เมื่อเวลาเกิดอุบัติเหตุ

12.3 จัดสอนสวัสดิศึกษา โดยมุ่งสร้างให้นักเรียนมีสวัสดิคินัยและสวัสดิปฏิบัติที่ดี ในการประกอบกิจการต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนี้

12.3.1 สอนวิชาสวัสดิศึกษาในวิชาสุขศึกษาและวิชาอื่น ๆ โดยแทรก สวัสดิศึกษาเข้าในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทุกประเภท

12.3.2 จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับสวัสดิศึกษาโดยเฉพาะ เช่น จัดนิทรรศการ จัดโต้วาที จัดอภิปราย จัดประกวดคำขวัญ จัดตั้งชุมชนสวัสดิศึกษา และโครงการรณรงค์เพื่อ ความปลอดภัย

แนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีเกี่ยวกับอุบัติเหตุ

ความหมายของอุบัติเหตุ (Accidents) (วิจิตร บุญยะโหดระ, 2527 : คำนำ)

หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันมาก่อน โดยไม่เจตนา เป็นผลทำให้เกิดความเสียหายแก่ ทรัพย์สิน เป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ และอาจทำให้สูญเสียชีวิตได้ด้วย



1. องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ (สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ, 2536 : 1-2) โดยหลักใหญ่แล้วมี 2 ประการคือ

1.1 การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Act) ซึ่งเป็นการกระทำของมนุษย์ที่มีได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น แต่เป็นการกระทำโดยความเคยชิน หรือเป็นตามนิสัยหรือความประมาท เช่น การสตาร์ทเครื่องยนต์ โดยไม่บอกกล่าวผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเกียจคร้าน หรือละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ เป็นต้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจาก

1.1.1 ทักษะที่ไม่ถูกต้องในเรื่องความปลอดภัย

1.1.2 ขาดความรู้ ความชำนาญ

1.1.3 สภาพร่างกายไม่เหมาะสม

1.2 สภาพที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition) ซึ่งหมายถึง สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและเหตุการณ์หรือภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อ ความปลอดภัยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยสามารถจำแนกประเภทสภาพที่ไม่ปลอดภัยได้ดังนี้

1.2.1 สภาพที่ยากแก่การแก้ไขได้โดยตรง เช่น ลักษณะของร่างกายแต่ละคน จำนวนรถที่มีมากในเมืองหลวง ความชื้น ฝนตก ฟ้าผ่า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คนเราจะไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยตรงได้ยาก แต่ก็สามารถหาวิธีหลีกเลี่ยงหรือป้องกันทางอ้อมได้

1.2.2 สภาพที่สามารถแก้ไขได้โดยสะดวก เช่น การหาฝาครอบปิดหม้อเพื่อเครื่องจักรไว้ ตรวจเช็คสภาพยางรถยนต์ให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ เป็นต้น

2. การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นงานผสมผสานทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และศิลปศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ, 2536 : 3-4) มีหลักสำคัญคือการควบคุม ซึ่งหมายรวมถึงการป้องกันและปรับปรุงแก้ไข ทั้งยังรวมไปถึงการบรรเทาภัย ที่เกิดขึ้นด้วย เช่น การรู้จักใช้อุปกรณ์ดับเพลิง อุปกรณ์ช่วยชีวิต วิธีการช่วยชีวิต เช่น การนวดหัวใจ การช่วยการหายใจ เป็นต้น ดังนั้นการป้องกันอุบัติเหตุจึงหมายถึงการควบคุมมิให้เกิดการกระทำที่ไม่ปลอดภัยและมีให้เกิดสภาพที่ไม่ปลอดภัยและรวมถึงการควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยพื้นฐานทางด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถของบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

Dr. William Haddon, Jr. ได้คิดค้นขึ้นสำหรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการป้องกันอุบัติเหตุ 10 ประการ (อ้างจากวิจิตร บุญยะโทตระ, 2536 : 29-31) ดังนี้

กลวิธีข้อ 1 ป้องกันมิให้เกิดภัยอันตรายตั้งแต่เบื้องต้น

กลวิธีข้อ 2 ลดภัยอันตรายซึ่งอาจจะเกิดขึ้นให้น้อยลงไป

กลวิธีข้อ 3 ป้องกันและลดการกระจายของภัยอันตราย

กลวิธีข้อ 4 ปรับการกระจายของภัยอันตราย

กลวิธีข้อ 5 แยกอันตรายออกไปจากประชาชนโดยใช้เวลาหรือช่องว่างเป็น  
ตัว แยก

กลวิธีข้อ 6 ทำที่กั้นระหว่างสิ่งที่ทำให้เกิดอันตรายกับคน

กลวิธีข้อ 7 เปลี่ยนลักษณะและคุณสมบัติพื้นฐานของสิ่งก่ออันตรายเสียใหม่เพื่อ  
ไม่ให้เกิดอันตรายต่อคนได้

กลวิธีข้อ 8 เพิ่มความต้านทานของร่างกายคนให้สามารถต่อต้านอันตรายได้  
สูงขึ้น

กลวิธีข้อ 9 ระวังอันตราย ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป

กลวิธีข้อ 10 ให้การดูแลรักษาผู้ได้รับอันตรายทันทีและถูกต้อง รวมทั้งการฟื้นฟู  
สภาพให้กลับเหมือนเดิม

3. ความสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุ อุบัติภัย ก่อให้เกิดความสูญเสียมากเกินกว่าที่คน  
ทั่วไปมองเห็น หรือที่เราคาดคะเนกับทั้งในประเทศกำลังพัฒนา และในประเทศอุตสาหกรรมที่  
พัฒนาแล้ว การประเมินค่าความเสียหายตลอดจนการศึกษาหาสาเหตุของอุบัติเหตุที่แท้จริง เป็นสิ่งที่  
จะต้องทำซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการนำข้อมูลเหล่านั้นเพื่อควบคุมมิให้เกิดอุบัติเหตุขึ้น การ  
ให้ความสำคัญต่อการป้องกันอุบัติเหตุ ควรเป็นหน้าที่ของทุกคนในองค์กรไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร  
ผู้ปฏิบัติ หรือแม้แต่ผู้รับบริการเอง การลดหรือหาวิธีการป้องกันอุบัติเหตุเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะ  
ลดความสูญเสียได้เป็นอย่างมาก ความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุ มิได้มีผลต่อระบบเศรษฐกิจเท่านั้น  
แต่จะมีผลถึงระบบสังคมในส่วนรวมด้วย ดังเช่นผู้ประสบอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดความพิการ จะมีผลทำ  
ให้เขาสูญเสียหนทางทำมาหากินและจะมีผลถึงสภาพจิตใจของตนเองและคนรอบข้าง อีกทั้งถ้า  
บุคคลนั้นมีภาระหน้าที่รับผิดชอบครอบครัวด้วยแล้ว อาจทำให้เกิดความแตกแยก ภายในครอบครัว  
เป็นภาระต่อสังคมอีกส่วนหนึ่งด้วย

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุบัติเหตุ (Theories of Causes of Accidents) มีทฤษฎีต่าง ๆ หลาย  
ทฤษฎีที่เป็นสมมติฐานการเกิดอุบัติเหตุที่นำมากล่าวต่อไปนี้เป็นทฤษฎีที่น่าสนใจและเป็นที่น่าเชื่อ  
ถือ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ, 2537 : 143-144)

4.1 ทฤษฎีโดมิโน (Domino Theory) H.W. Heinrich ซึ่งเป็นผู้คิดค้นทฤษฎี  
โดมิโน กล่าวว่า การบาดเจ็บและความเสียหายต่าง ๆ เป็นผลสืบเนื่องโดยตรงมาจากอุบัติเหตุเป็นผล  
มาจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (หรือสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย) ซึ่งเปรียบได้เหมือนดังโดมิโนที่  
เรียงกันอยู่ 5 ตัว ใกล้เคียงกัน เมื่อตัวที่ 1 ล้ม ย่อมมีผลทำให้ตัวโดมิโนถัดไปล้มตามทับไปด้วย ตัว  
โดมิโนทั้ง 5 ตัว ได้แก่

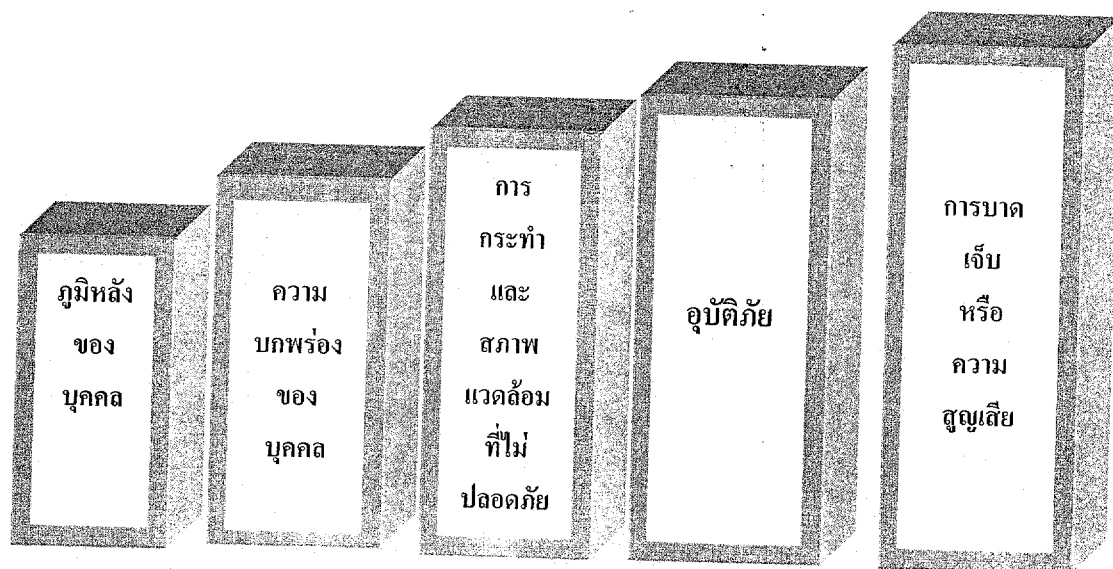
4.1.1 สภาพแวดล้อมหรือภูมิหลังของบุคคล (Social Environment or Background)

4.1.2 ความบกพร่องผิดปกติของบุคคล (Defects of Person)

4.1.3 การกระทำหรือสภาพที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts Unsafe Conditions)

4.1.4 อุบัติภัย (Accidents)

4.1.5 การบาดเจ็บหรือเสียหาย (Injury/Damages)



แผนภูมิที่ 2 แสดงโดมิโนทั้งห้า

นั่นคือสภาพแวดล้อมของสังคมหรือภูมิหลังของคนใดคนหนึ่ง (สภาพครอบครัว ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษาอบรม) ก่อให้เกิดความบกพร่องผิดปกติของคนนั้น (ทัศนคติความปลอดภัยไม่ถูกต้อง ชอบเสี่ยง มั่งง่าย) ก่อให้เกิดการกระทำที่ไม่ปลอดภัย หรือสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือความเสียหาย ทฤษฎีโดมิโนนี้มีผู้เรียกชื่อใหม่เป็น “ลูกโซ่ของอุบัติเหตุ” (Accident Chain) การป้องกันอุบัติเหตุตามทฤษฎีโดมิโนเมื่อโดมิโนตัวที่ 1 ล้ม ตัวถัดไปก็ล้มตาม ดังนั้นหากไม่ให้โดมิโนตัวที่ 4 ล้ม (ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ) ก็ต้องเอาโดมิโนตัวที่ 3 ออก (กำจัดการกระทำหรือสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย) การบาดเจ็บหรือความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น

4.2 ทฤษฎีพลังงาน (Energy Cause Theory) Haddou ได้กล่าวไว้ว่าเป็นเรื่องสมด้วยเหตุผลที่จะอธิบายสาเหตุการเกิดบาดเจ็บ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดหรือโดยตั้งใจให้เกิดขึ้นก็ตาม จัดอยู่ในประเภทหนึ่งประเภทใดใน 2 ประเภทนี้

**ประเภทที่ 1** การบาดเจ็บที่เกิดจากพลังงานมากระทบร่างกายคนเราในปริมาณที่สูงเกินกว่าร่างกายจะทนต่อแรงกระทบนั้นได้ เช่น คนถูกรถชน

**ประเภทที่ 2** เกิดการแลกเปลี่ยนพลังงานระหว่างร่างกายกับแรงที่มากระทบในลักษณะที่ผิดปกติ ทำให้ร่างกายเกิดบาดเจ็บ เช่น การบาดเจ็บจากการจมน้ำ การปรับอุณหภูมิของร่างกายไม่ทันเมื่อกระทบกับความหนาวเย็น เป็นต้น

### แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพและสวัสดิศึกษา

H.W.Heinrich เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้ศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เมื่อปี พ.ศ. 2463 (วีรพงศ์ เกลิมจิระรัตน์, 2535 : 20 – 21) ซึ่งมีผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

สาเหตุของอุบัติเหตุที่สำคัญมีด้วยกัน 3 ประการ ดังนี้

1. สาเหตุที่เกิดจากคน (Human Causes) ซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 88 ของการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้ง สาเหตุมักเกิดจากความประมาท ความพลั้งเผลอ การมีนิสัยของเสี่ยงในการทำงาน และการทำงานที่ไม่ถูกต้อง

2. สาเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดของเครื่องจักร (Mechanical Failure) ซึ่งมีเพียง จำนวนร้อยละ 10 ของการเกิดอุบัติเหตุทุกครั้ง เช่น เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ชำรุด บกพร่อง ส่วนที่เป็นอันตรายของเครื่องจักร ไม่มีเครื่องป้องกัน สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ปลอดภัย การวางผังโรงงานไม่เหมาะสม เป็นต้น

3. สาเหตุที่เกิดจากดวงชะตา (Act of God) มีจำนวนเพียงร้อยละ 2 ซึ่งเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ นอกเหนือการควบคุมได้ เช่น พายุ น้ำท่วม ไฟฟ้า แผ่นดินไหว เป็นต้น ผลงานวิจัยของ H.W. Heinrich ได้ตีพิมพ์ลงในหนังสือเรื่อง Industrial Accident Prevention เมื่อปี พ.ศ. 2474 ซึ่งเป็นการปฏิบัติแนวความคิดเดิมเกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ Heinrich ได้สรุปสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุไว้เป็น 2 ประการ คือการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts) ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุร้อยละ 85 และสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Conditions) ซึ่งเป็นสาเหตุรองที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุร้อยละ 15

#### ตัวอย่างการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Acts)

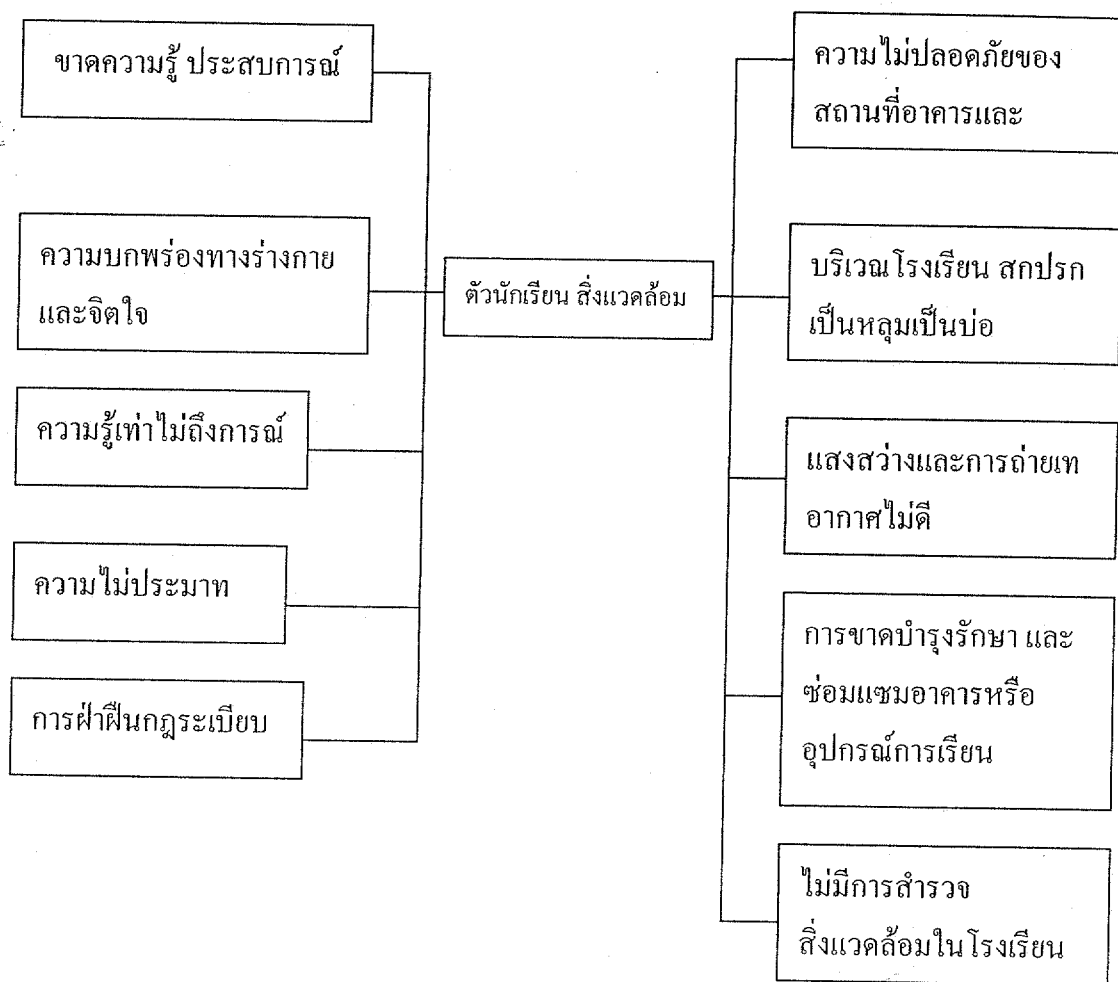
1. ความประมาทพลั้งเผลอ เหม่อลอย
2. การมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง เช่น อุบัติเหตุเป็นเรื่องของเคราะห์กรรม แก้ไขป้องกันไม่ได้

3. การทำงานโดยที่ร่างกายและจิตใจไม่พร้อมหรือผิดปกติ

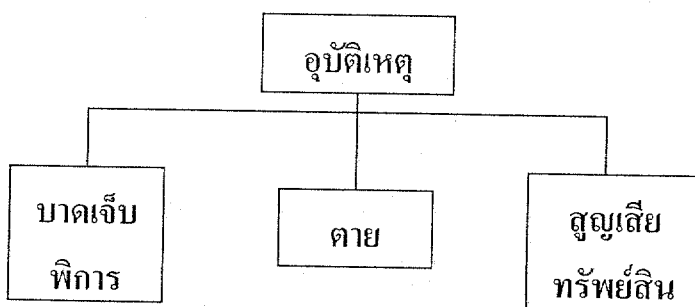
4. การทำงานไม่ถูกวิธี และใช้เครื่องมือไม่เหมาะกับงาน
5. การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของความปลอดภัยในการทำงาน
6. การทำงานโดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล
7. การแต่งกายไม่เหมาะสม
8. การมีนิสัยชอบเสียดัง
9. การหยอกล้อระหว่างทำงาน

#### ตัวอย่างสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Conditions)

1. การวางผังโรงงานที่ไม่ถูกต้อง
2. พื้นที่โรงงานขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อ
3. บริเวณที่ทำงานไม่ปลอดภัย เช่น แสงสว่างไม่เพียงพอ ความร้อนสูง ฝุ่นละอองเสียดังเกินควร ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และความสกปรกในการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ
4. เครื่องจักรกล เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือระบบไฟฟ้าชำรุดบกพร่อง ขาดการซ่อมแซม หรือบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม

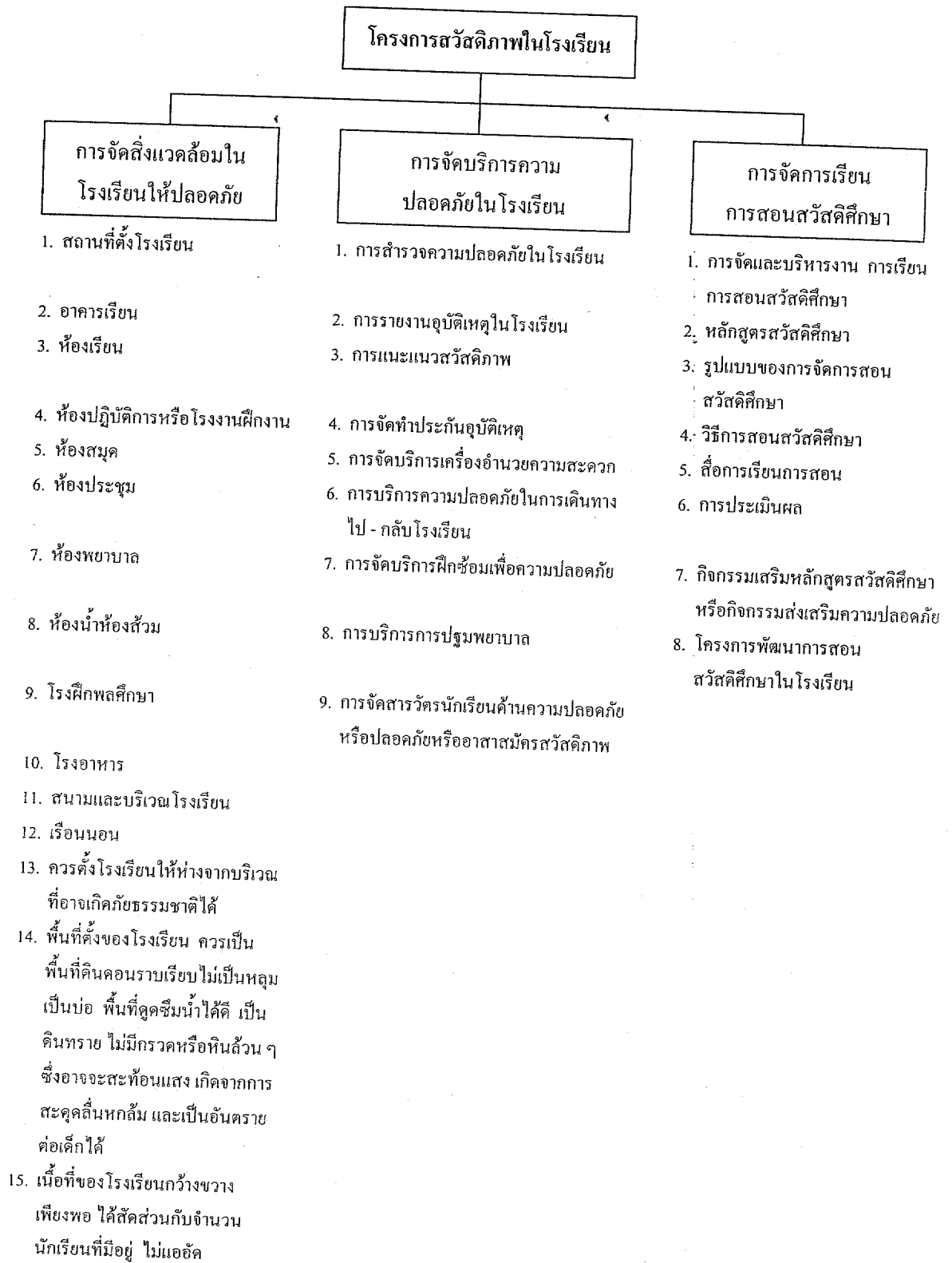


แผนภูมิที่ 3 แสดงสาเหตุและผลเสียของอุบัติเหตุในโรงเรียน



แผนภูมิที่ 4 แสดงโครงสร้างสาเหตุและผลเสียของอุบัติเหตุในโรงเรียน

## โครงสร้างงานสวัสดิภาพในโรงเรียน



### แผนภูมิที่ 5 โครงสร้างงานสวัสดิภาพในโรงเรียน

ที่มา : เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์, (2539 : 89)

## วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานสวัสดิภาพในโรงเรียน

การดำเนินงานด้านสวัสดิภาพในโรงเรียนนั้นเป็นงานที่เน้นความปลอดภัยในโรงเรียน เป็นสำคัญ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดและดำเนินงานด้านสวัสดิภาพในโรงเรียนอาจกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความรู้ เจตคติและทักษะในการ ป้องกันอุบัติเหตุ
2. เพื่อให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีความรับผิดชอบและระมัดระวังในเรื่องอุบัติเหตุ
3. เพื่อป้องกันการบาดเจ็บและสูญเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน
4. เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและประสานความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและ ชุมชนใน อันที่จะควบคุมและป้องกันอุบัติเหตุ
5. เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับทุกคนเสมอ

## โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

องค์ประกอบของการดำเนินงานสวัสดิภาพในโรงเรียนซึ่งเรียกว่า “โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน” นั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนให้ปลอดภัย
2. การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน
3. การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

### การจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนให้ปลอดภัย

ความปลอดภัยของเด็กนักเรียนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความสำคัญยิ่ง การจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนให้ปลอดภัย จะทำให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการป้องกันอุบัติเหตุ และส่งเสริมความปลอดภัยโดยโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของสิ่งแวดลอมในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. สถานที่ตั้งโรงเรียน เพื่อความปลอดภัย ควรพิจารณา เกี่ยวกับสถานที่ตั้ง โรงเรียน ดังนี้
  - 1.1 สถานที่ตั้งโรงเรียนควรอยู่ใกล้ชุมชน เพื่อสะดวกในการเดินทางไปกลับของนักเรียน
  - 1.2 สถานที่ตั้งโรงเรียนควรอยู่ห่างจากถนน ทางรถไฟและแม่น้ำลำคลอง เพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นกับเด็ก การรบกวนของเสียงและควันพิษต่าง ๆ



1.3 ควรตั้งโรงเรียนให้ห่างจากสิ่งรบกวน หรือแหล่งสกปรกโสโครก เช่น สนามบิน โรงงานอุตสาหกรรมที่รวมของขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันเสียงที่ดังรบกวนกลิ่นที่เหม็นรบกวน และอันตรายจากสิ่งนำโรคต่าง ๆ

1.4 ควรตั้งโรงเรียนให้ห่างจากบริเวณที่อาจเกิดภัยธรรมชาติได้

1.5 พื้นที่ตั้งโรงเรียน ควรเป็นพื้นที่ดินดอนราบเรียบไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ พื้นที่คู่อุดน้ำได้ดี เป็นดินทราย ไม่มีกรวด หรือหินสลับ ๆ ซึ่งอาจจะสะท้อนแสงเกิด การสะดูคลื่น หกหลุม และเป็นอันตรายต่อเด็กได้

1.6 เนื้อที่ตั้งโรงเรียนควรกว้างขวางเพียงพอได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ไม่แออัดคับแคบ จนเกินไป เพราะอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย นอกจากนี้ควรมีเนื้อที่สำหรับขยายอาคารเรียนในอนาคตได้หากมีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นด้วย

1.7 บริเวณโรงเรียนควรมีรั้วรอบขอบชิดที่ปลอดภัย หากสร้างรั้วถาวรไม่ได้ ควรทำขอบเขตที่แน่นอน เช่น ปลูกต้นไม้เป็นรั้วชั่วคราว

1.8 บริเวณโรงเรียนควรปลูกต้นไม้ที่ไม่มีใบเกะกะ หรือ ไม่มียางที่เป็นอันตรายต่อเด็ก

หมายเหตุ :

(1) กรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ติดกับทางหลวงควรมีเครื่องหมายจราจร เครื่องหมายเตือนที่ชัดเจน ให้ผู้ใช้รถ ใช้ถนนเพิ่มความระมัดระวังในการขับขี่

(2) หากโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตที่มีการจราจรหนาแน่น หรืออยู่ใกล้เขตอันตรายควรจัดให้ทางข้ามที่ปลอดภัย หรือมีเจ้าหน้าที่จราจรคอยดูแล

(3) กรณีที่จำเป็นต้องปลูกสร้างโรงเรียนใกล้ถนน หรือทางรถไฟอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรทำถนน หรือสะพานเล็ก ๆ เชื่อมระหว่างถนน หรือทางรถไฟกับประตูรั้วของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเพิ่มความระมัดระวังขณะที่ก้าวพ้นออกจากรั้วโรงเรียน

2. อาคารเรียน อาคารเรียนที่ปลอดภัยย่อมขึ้นอยู่กับ การออกแบบ และก่อสร้างอย่างเหมาะสม และถูกต้องซึ่งควรพิจารณาดังนี้

2.1 อาคารเรียน ควรออกแบบ และใช้วัสดุที่ป้องกัน ไฟ ป้องกันการสั่นสะเทือน และแผ่นดินไหวได้

2.2 พื้นที่ของอาคารเรียน ควรยกให้สูงกว่าระดับน้ำ หรือสูงกว่าพื้นดินไม่น้อยกว่า 100 เมตร ใช้วัสดุที่ทำพื้นเป็น ไม้โดยใช้พื้น ไม้กระดาน หรือพื้นดิน ไม่ควรใช้พื้นมัน หรือพื้นไม้กระดานที่ลงน้ำมันขัดเป็นเงา เพราะอาจจะลื่นได้

2.3 ตามอุคมคตอาคารเรียนควรงสูงไม่เกิน 2 ชั้น หากอาคารเรียนสูงกว่า 2 ชั้น ควรมีบันไดขึ้นลง 2 ทาง และมีบันไดหนีไฟ

2.4 ฝ้าผนัง หรือฝ้าเพดานห้อง ควรใช้วัสดุทนไฟ

2.5 บันได หรือทางเดินระเบียงหน้าห้อง ควรมีขนาดกว้างเหมาะสมตัวบันได ไม่ควรจะลาดหรือชันเกินไป มีราว บันไดที่มั่นคง หากบันไดที่สูงเกินกว่า 14 ชั้น ควรมีชานพัก และเพื่อความสะดวก และความปลอดภัยควรทำเครื่องหมาย หรือลูกศรแสดงการขึ้นการลงบันไดไว้ด้วย เช่นทำลูกศรชี้ขึ้นบันได ทางขวามือ และลูกศรชี้ลงบันได ทางซ้ายมือ เป็นต้น

2.6 ระเบียงอาคาร อาคารเรียนควรมีเฉลียง หรือระเบียง อาคารที่มีความกว้างพอที่นักเรียนจะเดินสวนรวมกันได้สะดวก (ประมาณ 2.00–2.50 เมตร) โดยสร้างแบบมีระเบียงเดียว แสงสว่างเข้าได้ดี มีที่นั่งตามระเบียง และมีลูกกวางที่แข็งแรง หรือผนังกัน โดยตลอด

2.7 ประตูหน้าต่าง ห้องเรียนแต่ละห้องควรมีประตูใหญ่เปิดออกสู่ระเบียงทางด้านยาวข้างขวาของห้องเรียน อย่างน้อยห้องละ 2 ประตู ส่วนหน้าต่างควรสร้างให้อยู่ทางด้านยาวข้างซ้ายของห้องเรียน โดยใช้ชนิดที่ออกไปภายนอกห้องเรียน และสามารถควบคุมแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศได้

2.8 แสงสว่างอาคารเรียน หรือห้องเรียนต่าง ๆ ควรมีแสงสว่างเพียงพอ และให้เข้าทางซ้ายมากที่สุด หากแสงสว่างไม่เพียงพอ ควรใช้ไฟฟ้าช่วยด้วย

2.9 ทางออกฉุกเฉินตัวอาคารต้องสร้างให้มีทางออกฉุกเฉิน หรือประตูฉุกเฉิน (Emergency Door) เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้

### 3. ห้องเรียน ควรจัดให้ปลอดภัย ดังนี้

3.1 ห้องเรียนควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้างใหญ่พอกับความต้องการของเด็ก ปกติไม่ควรบรรจุนักเรียนเกิน 35 คน และด้านยาวของห้องเรียนควรจัดให้อยู่ตาม หรือขนานกับด้านยาวของอาคารเรียนเสมอ เพื่อให้ได้รับแสงสว่างได้เพียงพอ

3.2 โต๊ะเรียนและม้านั่ง ควรใช้ขนาดที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ และใช้ชนิดที่แยกกัน หรือโต๊ะเดี่ยวดีกว่า หรือโต๊ะหมู่

3.3 ควรจัดโต๊ะเรียนและม้านั่งให้เป็นแถวตอนแบบขนาน และช่องว่างระหว่างแถว ซึ่งกว้างพอที่จะเดินไปมาได้

3.4 โต๊ะเรียนและม้านั่งควรมั่นคงแข็งแรงและสะอาด เรียบร้อยเสมอ หากมี การชำรุด ควรจัดการซ่อมแซมโดยเร็ว

3.5 กระดานขอลูกที่ใช้ในห้องเรียน ควรใช้สีเขียวที่ไม่สะท้อนแสง และทาสีเขียวให้เห็นใหม่อยู่เสมอ (ทาสีปีละ 2 – 3) ครั้ง

3.6 ภายในห้องเรียน ไม่ควรมีเสาอยู่ตรงกลางห้อง เพราะจะบังนักเรียนไม่ให้เห็นกระดาน และอาจเป็นอันตรายต่อนักเรียนเมื่อวิ่งเล่นไปชนเข้าได้

3.7 อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ภายในห้องเรียน เช่น เครื่องมือทดลอง อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ อุปกรณ์ทำความสะอาด ฯลฯ ควรจัดเก็บและวางให้เป็นระเบียบเรียบร้อยภายในตู้ อุปกรณ์และชั้นวางสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งการใช้ อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ครูจะต้องให้คำแนะนำ และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการใช้อย่างปลอดภัยเสียก่อนด้วย

4. ห้องปฏิบัติการหรือโรงฝึกงาน เพื่อความปลอดภัย ควรพิจารณาการจัดห้องปฏิบัติการฝึกโรงฝึกงาน ดังนี้

4.1 เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจัดเก็บไว้ในตู้ อุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และแยกประเภทต่าง ๆ ด้วย

4.2 น้ำยาเคมี หรือสารเคมีต่าง ๆ จะต้องมีฉือติดไว้ที่ขวด หรือภาชนะที่บรรจุทุกใบ

4.3 นักเรียนต้องได้รับคำแนะนำจากครูก่อนการใช้ อุปกรณ์หรือสารเคมีต่าง ๆ และมีการวางระเบียบและข้อบังคับในการใช้ห้องปฏิบัติการอย่างรัดกุม

4.4 ควรจัดอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนเด็กนักเรียน จัดให้มีเครื่องป้องกันอันตรายชนิดของงาน เช่น หมวก หน้ากาก แว่นกันแสง ถุงมือ เป็นต้น และหมั่นตรวจตราอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพใช้งานได้เสมอ หากชำรุดเสียหาย ต้องรีบแก้ไข

4.5 ควรมีการควบคุมและดูแลเกี่ยวกับเรื่องไฟ หรือเครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ รวมทั้ง ควบคุมดูแลเรื่องเครื่องแต่งกายให้รัดกุม และอาจห้ามใช้เครื่องประดับบางอย่าง เช่น แหวน สร้อยคอ เป็นต้น

4.6 ภายในห้องควรมีแสงสว่างเพียงพอ

4.7 ในห้องควรมีการระบายถ่ายเทอากาศ มีช่องระบายลมและพัดลม ไล่อากาศเสีย

4.8 ควรมีอ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ และสบู่ไว้ใช้ภายในห้อง

4.9 อุปกรณ์ดับเพลิงขั้นต้นติดไว้ในห้องปฏิบัติการหรือโรงฝึกงาน

4.10 ห้องปฏิบัติการ หรือ โรงฝึกงานควรสร้างด้วยวัสดุทนไฟ โดยเฉพาะกำแพงและฝ้าผนังห้อง

5. ห้องสมุด ควรจัดห้องสมุดเพื่อความปลอดภัยของผู้ใช้ ดังนี้

5.1 จัดให้มีแสงสว่างอย่างทั่วถึง และเพียงพอกับการใช้สายตา ปกติควรให้มีแสงสว่างขนาด 15 ฟุตแรงเทียน

5.2 เพดานห้องควรสูงโปร่ง และมีทางระบายลม หรือระบายอากาศ

5.3 เก้าอี้ และโต๊ะควรมีจำนวนมากพอ กับจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด และต้องอยู่ในสภาพที่แข็งแรงมั่นคงอยู่เสมอ

5.4 ควรจัดเก้าอี้เดี่ยว ๆ หรือบันไดสำหรับใช้ขึ้นหยิบหนังสือที่วางชั้นสูงเกินกว่ามือจะเอื้อมถึงได้

5.5 หนังสือควรจัดให้เห็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบเรียบร้อย และหมั่นดูแลระวังตัวแมลง หรือสัตว์ที่ชอบไปอาศัยอยู่ตามหนังสือ

## 6. ห้องประชุม

6.1 ห้องประชุมควรอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน หากมีอุบัติเหตุจะได้ปฏิบัติการณ์ได้ทันที

6.2 ควรมีประตูออกฉุกเฉิน 2 ประตู และควรเป็นประตูที่เปิดออกไม่ใช่ประตูบานเลื่อน

6.3 ควรจัดให้มีอุปกรณ์ดับเพลิง ติดไว้ในห้องประชุม

6.4 ควรจัดเก้าอี้ที่แข็งแรง และมีจำนวนเพียงพอกับนักเรียน

6.5 อุปกรณ์ภายในห้องประชุม ควรจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อใช้แล้วต้องเก็บไว้ที่เดิม

6.6 เวลาเข้าห้องประชุม ควรจัดให้นักเรียนเดินเป็นแถวอย่างมีระเบียบ

6.7 หากเกิดอัคคีภัย ให้นักเรียนเดินอย่างรวดเร็วเป็นระเบียบออกจากห้องประชุม

## 7. ห้องพยาบาล การจัดห้องพยาบาลที่ปลอดภัย ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

7.1 ควรจัดห้องพยาบาลให้อยู่ในบริเวณที่สงบเงียบ ไม่มีเสียงรบกวนและไม่พลุกพล่าน

7.2 ห้องพยาบาลควรอยู่ชั้นล่างของอาคารและหากเป็นไปได้ควรอยู่ใกล้ห้องพัสดุหรือห้องครูใหญ่

7.3 ควรจัดห้องพยาบาลให้สะอาดเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะและถูกหลักสุขาภิบาล เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศระบายถ่ายเทได้สะดวกไม่ร้อนอบอ้าว

7.4 จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ เช่น พยาบาล ครูอนามัย หรือครูอื่น ๆ ที่คอยดูแลควบคุมอยู่เสมอ

7.5 ควรมีเตียงพักรักษาผู้ป่วยที่แข็งแรงสะอาด และถูกสุขลักษณะ

7.6 ควรมีอุปกรณ์การปฐมพยาบาลที่สะอาด และปลอดภัยอย่างเพียงพอ

7.7 ตู้ยาควรมีกุญแจปิด-เปิด และเมื่อใช้แล้วควรปิดและใส่กุญแจทุกครั้ง

7.8 ยาและอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องเก็บไว้อย่างเป็นระเบียบและปลอดภัย เช่น แยกประเภทของยาอันตราย ยารับประทาน ยาห้ามรับประทาน มีฉลากยาติดบอกชื่อยา และวิธีใช้ยาต่าง ๆ

7.9 ห้ามนักเรียนหยิบยามาใช้เองเด็ดขาด ต้องผ่านผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่ทุกครั้ง

7.10 ควรจัดห้องพยาบาลให้เห็นสัดส่วน เช่น ที่นั่งรอรับการปฐมพยาบาล ห้องตรวจโรค หรือปฐมพยาบาล ห้องพักผู้ป่วย โต๊ะทำงานของผู้ดูแลห้องพยาบาล มีอ่างล้างมือ มีโทรศัพท์ติดต่อกับภายนอกโรงเรียน

8. ห้องน้ำ ห้องส้วม เป็นสถานที่ที่มักเกิดอุบัติเหตุได้เสมอ การจัดหรือสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ให้ปลอดภัย แก่ผู้ใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งควรพิจารณา ดังนี้

8.1 ห้องน้ำ ห้องส้วม ซึ่งตามปกติมักสร้างอยู่ในบริเวณเดียวกัน ควรเลือกทำเลที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำไม่น้อยกว่า 30 เมตร และอยู่ในพื้นที่ไม่สูงกว่าบ่อน้ำ หากสร้างเป็นอาคาร เอกเทศ ควรให้ห่างจากอาคารเรียนไปทางใต้อย่างน้อย 10 เมตร เพื่อป้องกันกลิ่นเหม็นรบกวน

8.2 ห้องน้ำสำหรับเด็กเล็ก ควรจัดให้เป็นห้องรวม ส่วนเด็กโต ควรแยกห้องน้ำชาย ห้องน้ำหญิง

8.3 ควรมีจำนวนห้องน้ำ ห้องส้วม ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน

8.4 ห้องน้ำ ห้องส้วมทุกห้อง ควรมีแสงสว่างเพียงพอ และในห้องส้วมควรมี ทางเดินที่กว้างพอ เพื่อความสะดวกในการใช้ และการทำความสะอาด

8.5 ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรมีทางระบายอากาศให้ถ่ายเทได้ทั้งส่วนที่ซิดเพดานและซิดพื้น สำหรับห้องส้วมควรมีท่อระบายแก๊สจากภายในถึงส้วมขึ้นสู่อากาศด้วย

8.6 ส้วมควรมีขนาดพอเหมาะกับผู้ใช้ เช่น ที่นั่งถ่ายและที่ปัสสาวะของเด็กชั้นอนุบาล และชั้นประถมศึกษา ควรจะมีขนาดเล็กกว่าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นต้น

8.7 ควรมีอ่างล้างมือ และสบู่ไว้ใกล้ ๆ ส้วม เพื่อสะดวกในการล้างมือ

8.8 ห้องน้ำ ห้องส้วม จะต้องสะอาดเสมอพื้นต้องแห้งไม่ให้เกิดตะไคร่น้ำจับ เพื่อไม่ให้ลื่นหกล้ม

8.9 ควรมีการแนะนำการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมให้ถูกต้อง โดยเฉพาะในเด็กเล็ก ทั้งนี้เพื่อความสะอาด สบาย และปลอดภัย

9. โรงฝึกพลศึกษา โรงฝึกพลศึกษาเป็นสถานที่ที่นักเรียนมีโอกาสได้รับอุบัติเหตุได้บ่อย จึงควรพิจารณาจัดโรงฝึกพลศึกษาให้ปลอดภัยดังนี้

9.1 โรงฝึกพลศึกษาควรอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน เพื่อความสะดวกในการดำเนินการหากเกิดอุบัติเหตุขึ้น

- 9.2 โรงเรียนพลศึกษา ควรมีขนาดกว้างขวางพอกับจำนวนนักเรียน และสามารถเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้
- 9.3 โรงเรียนพลศึกษา จะต้องมียาอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างส่องได้ทั่วถึง
- 9.4 พื้นห้องควรได้รับการดูแลให้สะอาด ระบายน้ำ และไม่มีเศษวัสดุหรือสิ่งเป็นอันตรายแก่ผู้ใช้
- 9.5 อุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจัดแยกประเภท และวางให้ห่างกันพอสมควร เช่น ห่วงบาร์เดี่ยว บาร์คู่ จัดให้อยู่แยกกัน
- 9.6 อุปกรณ์เล่นกีฬา เช่น ลูกบอล ลูกบาส ฯลฯ ควรจัดเก็บให้เรียบร้อย และมีครูหรือเจ้าหน้าที่ดูแลการใช้ และการจัดเก็บให้เป็นระเบียบ
- 9.7 อุปกรณ์ทุกชิ้นควรได้รับการดูแลความสะอาด มีการตรวจตรา และซ่อมแซมให้มั่นคงใช้งาน ได้เสมอ
- 9.8 ก่อนการใช้อุปกรณ์ทุกชิ้น ครูแนะนำวิธีการใช้ และฝึกฝนให้นักเรียนปฏิบัติ เพื่อความปลอดภัย
- 9.9 การเล่นเกมกีฬาหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ควรมีครูผู้ควบคุมการเล่นของนักเรียน ตลอดเวลา ไม่ควรอนุญาตให้นักเรียนเล่นตามลำพังในโรงฝึกพลศึกษา
- 9.10 ควรจัดวางระเบียบในเรื่องความปลอดภัยในโรงฝึกพลศึกษา
- 9.11 ในโรงพลศึกษา ควรจัดให้มีอุปกรณ์ดับเพลิงขั้นต้นไว้ด้วย
10. โรงอาหาร โรงอาหารเป็นที่รวมของเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ที่เด็กอาจได้รับอุบัติเหตุและอันตรายได้ การจัดโรงอาหารให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย จึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
- 10.1 โรงอาหารควรมีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก
- 10.2 ควรจัดให้มีโต๊ะอาหารและที่นั่งที่มั่นคงแข็งแรงและเพียงพอ กับจำนวนนักเรียน
- 10.3 โดยรอบโรงอาหารควรกั้นด้วยมุ้งลวด หรือลวดตาข่าย เพื่อป้องกันสัตว์ หรือแมลงต่าง ๆ
- 10.4 โรงอาหารควรมีประตูสปริงบังคับการเปิดปิดได้ในตัว
- 10.5 ภายในโรงอาหารจะต้องได้รับการดูแลเรื่องความสะอาดอยู่เสมอ
- 10.6 โรงอาหารมีที่ทิ้งขยะมูลฝอย หรือที่รองรับเศษอาหารที่ถูกลักษณะให้เพียงพอ
- 10.7 ควรจัดให้มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และใช้โดยจัดให้มีอ่างน้ำพุสำหรับดื่ม และอ่างสำหรับล้างมือ

10.8 ควรจัดให้มีระบบป้องกันอัคคีภัย หรือจัดอุปกรณ์ดับเพลิงขั้นต้นไว้

11. สนามและบริเวณโรงเรียน สนามและบริเวณโรงเรียนที่ปลอดภัย ควรคำนึงสิ่งต่อไปนี

11.1 สนามโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นสนามเล่น สนามกีฬา สนามหญ้า สวนหย่อม สวนดอกไม้ หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ บริเวณโรงเรียนก็ตาม ควรสะอาด ปราศจากก้อนหิน ต้นไม้ และสิ่งของมีคมต่าง ๆ

11.2 จัดให้มีท่อระบายน้ำโดยรอบสนาม เพื่อมาให้น้ำสนามและหญ้า หรือมีน้ำขังเวลาที่ฝนตก

11.3 สนามเล่นของเด็กเล็กและเด็กโตควรแยกจากกัน เพราะการเล่นหรือกิจกรรมการออกกำลังกายของเด็กโตจะหนักกว่าและอาศัยความแข็งแรงของร่างกาย และทักษะในการเล่นมากกว่าในเด็กเล็ก

11.4 เครื่องเล่นสนาม เช่น ชิงช้า กระดานหก กระดานลื่น ราวไต่บันได โหน ฯลฯ ควรดูแลให้ปลอดภัยและตรวจตราอยู่เสมอ หากชำรุดต้องรีบซ่อมแซมแก้ไข

11.5 ควรจัดให้มีกฎระเบียบที่เด่นชัดในการเล่น และใช้สนามเล่นหรือสนามกีฬา

11.6 ก่อนที่จะใช้สนามเล่น หรือลงเล่นกีฬาในสนาม นักเรียนทุกคนจะต้องได้รับคำแนะนำ หรือสอนวิธีใช้อุปกรณ์การเล่น หรือเครื่องเล่นต่าง ๆ

11.7 ควรจัดให้มีรั้วสนาม เพื่อกันสัตว์หรือสิ่งรบกวนต่าง ๆ ที่อาจทำอันตรายแก่นักเรียน

11.8 บริเวณโรงเรียนควรดูแลให้สะอาดเรียบร้อย และปลอดภัยเสมอ

11.9 ควรจัดให้มีบริเวณสำหรับทิ้งขยะ และจัดรับส่งนักเรียนที่เป็นสัดส่วน และปลอดภัย

12. เรือนนอน โรงเรียนประจำหรือโรงเรียนกึ่งนอนหรือหอพักให้นักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาถึงความปลอดภัยด้วยเช่นกัน ดังนี้

12.1 เรือนนอนควรตั้งให้อยู่ห่างจากอาคารเรียน อาคารประกอบต่าง ๆ หรือ ห่างไกลจากถนนหรือทางรถไฟ

12.2 เรือนนอนควรสร้างให้สูงไม่เกิน 3 ชั้น สำหรับเด็กโต หากจำเป็นต้องสร้างจำนวนชั้นสูงหลาย ๆ ชั้น จะต้องจัดให้มีทางออกฉุกเฉิน หรือบันไดหนีไฟด้วย

12.3 ภายในตัวเรือนนอนควรจัดให้เป็นสัดส่วน เช่น แยกห้องนอน ห้องอ่านหนังสือ ห้องรับแขก ฯลฯ

12.4 ควรจัดให้มีการดูแลและรักษาความสะอาด และตรวจตรา เรื่องความปลอดภัย ในบริเวณเรือนนอนเป็นประจำ

12.5 จัดให้มีระบบป้องกันอัคคีภัย มีอุปกรณ์ดับเพลิงขั้นต้น ฝึกการหนีไฟ

#### การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน

การสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง ของโรงเรียนซึ่ง จะช่วยดำรงรักษาไว้ และปรับปรุงส่งเสริมสวัสดิภาพหรือความปลอดภัยของทุกคนใน โรงเรียนโดย จัดให้มีการค้นหาปัญหา และสาเหตุอุบัติเหตุ การจัดกิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุการให้บริการ ความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ และการให้บริการรักษาพยาบาลเมื่อประสบอุบัติเหตุกิจกรรมต่าง ๆ ที่ จัดเพื่อบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมีดังนี้

1. การสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียน การสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียนช่วยลด ความสูญเสียทรัพย์สิน และช่วยส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตของทุกคนใน โรงเรียน ซึ่งสมาชิกทุกคนใน โรงเรียนจะต้องร่วมมือกันรับผิดชอบในการดูแลความปลอดภัยการเอาใจใส่ สังเกต ตรวจ ตรา และแจ้งถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในการสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียนนั้น จะประกอบด้วย การสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การสำรวจการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และการ สำรวจเรื่องการเรียนรู้การสอนสวัสดิศึกษา การสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การสำรวจ ความปลอดภัยของอาคารเรียน ห้องเรียน ระเบียง บันได ห้องประชุม ห้องพยาบาล ห้องปฏิบัติ การหรือโรงฝึกงาน ห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องส้วม โรงอาหาร โรงฝึกพลศึกษา สนาม บริเวณโรงเรียน และเรือนนอน

การสำรวจการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ได้แก่ การสำรวจความปลอดภัยของ การให้บริการเครื่องอำนวยความสะดวกการบริการรถรับ – ส่ง มาโรงเรียนและการปฐมพยาบาล การสำรวจเรื่องการเรียนรู้การสอนสวัสดิศึกษา ได้แก่ การสำรวจความปลอดภัยของอุปกรณ์สื่อการ เรียนการสอน และการใช้สื่อการเรียนรู้การสอนต่าง ๆ ซึ่งวิธีการสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียน อาจกระทำได้ดังนี้

1.1 การสังเกตพฤติกรรมกรรมการแสดงพฤติกรรมความปลอดภัยของนักเรียน ขณะอยู่ใน โรงเรียนขณะเรียน และขณะเล่น

1.2 การตรวจตราความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ โรงเรียน

1.3 การตรวจสอบสภาพความสึกหรอหรือชำรุดของสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิด อันตรายได้

1.4 การตรวจตราสอดส่องไม่ให้นักเรียนนำวัตถุ หรือสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดเข้ามาใน โรงเรียน เช่น ของมีคม อาวุธปืน วัตถุระเบิด ฯลฯ



1.5 การสอบถามหรือสนทนา โดยใช้การสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางแก้ไข หรือป้องกันอุบัติเหตุ

2. รายงานอุบัติเหตุในโรงเรียน การรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียน จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุซึ่งจะช่วยค้นหาสาเหตุของอุบัติเหตุโดยการวิเคราะห์ข้อมูล และหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุได้สำหรับการรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียนมีวิธีการดังนี้

2.1 การรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียนเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในโรงเรียน

2.2 อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในบริเวณโรงเรียน ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ เช่นผู้ใดประสบอุบัติเหตุความรุนแรงมาก หรือน้อย ฯลฯ จะต้องมีการรายงานทุกครั้ง

2.3 ต้องรายงานอุบัติเหตุทันที หรือไม่เกิน 24 ชั่วโมงภายหลังจากเกิดอุบัติเหตุแล้ว

2.4 หากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บมาก โรงเรียนควรแจ้งให้ผู้ปกครองทราบโดยเร็วที่สุด

2.5 ควรรายงานอุบัติเหตุในโรงเรียน โดยบันทึกลงในแบบรายงานอุบัติเหตุที่ได้จัดทำไว้

2.6 กรณีอุบัติเหตุครั้งเดียว แต่มีผู้บาดเจ็บหลายคนต้องรายงานอุบัติเหตุตามแบบรายงานฉบับละ 1 คน

2.7 แบบรายงานอุบัติเหตุ ควรรวบรวมเป็นรายเดือน หรือรายเทอมและเก็บไว้ที่คณะกรรมการความปลอดภัยประจำโรงเรียน เพื่อนำไปเพื่อพิจารณา วิเคราะห์สาเหตุและหาแนวทางแก้ไข

2.8 จัดให้มีการสรุปรายงานอุบัติเหตุ และแจ้งข่าวอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นให้นักเรียนทุกคนทราบ

3. การแนะแนวสวัสดิภาพ การแนะแนวสวัสดิภาพเป็นการให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาทางด้านสวัสดิภาพหรือความปลอดภัยเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ รู้จักระมัดระวังเรื่องอุบัติเหตุ ปฏิบัติตนได้อย่างปลอดภัย และมีสวัสดิคตินิสัยที่ดีในการป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งจะช่วยป้องกันและลดปัญหาอุบัติเหตุลงได้ โดยทั่วไปผู้แนะแนวสวัสดิภาพอาจได้แก่ ครูประจำชั้น ครูสุขศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ ซึ่งควรศึกษาปัญหาสวัสดิภาพของนักเรียนให้ละเอียดก่อนการให้บริการแนะแนว เช่น ศึกษาจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องความปลอดภัย ศึกษาจากรายงานอุบัติเหตุจากการสัมภาษณ์นักเรียน จากการสนทนากับผู้ปกครอง เป็นต้น การให้บริการแนะแนวสวัสดิภาพ สามารถให้บริการทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยให้นักเรียนมารับบริการเองหรือครูประจำชั้นส่งมารับบริการก็ได้ ในการให้บริการอาจเชิญวิทยากร หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย และหลังจากให้บริการแนะนำสวัสดิภาพแล้วควรมี

การติดตามผลและประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติตนของนักเรียน ในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ สำหรับ นักเรียนที่มีปัญหาอุบัติเหตุบ่อย ๆ ผู้แนะนำจะต้องปรึกษาหารือ หรือขอความช่วยเหลือจาก ผู้ปกครองของนักเรียนด้วย

4. การจัดทำประกันอุบัติเหตุ การจัดทำประกันอุบัติเหตุในการคุ้มครองเรื่องความปลอดภัย เมื่อประสบอุบัติเหตุขึ้นจะมีสิทธิได้รับค่าชดเชยความสูญเสีย หรือการบาดเจ็บที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวงเงินที่เอาประกัน หากวงเงินที่เอาประกันสูง ผู้ประกันอุบัติเหตุจะต้องจ่ายเงินค่าเบี้ยประกันสูง แต่ก็ได้รับค่าชดเชยหรือผลประโยชน์สูงเช่นกัน ตามปกติโรงเรียนควรจัดทำประกันให้ทุกคนในโรงเรียน โดยทำประกันกับบริษัทประกันภัย บริษัทใดบริษัทหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะการประกันหมู่ หรือกลุ่มจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการประกันแบบเดี่ยวหรือบุคคลจัดส่วนลดพิเศษให้ด้วย หากโรงเรียนจัดบริการเรื่องการประกันอุบัติเหตุให้นักเรียนในช่วงปิดเทอมต้น นักเรียนจะต้องจ่ายเงินค่าเบี้ยประกันให้กับทางโรงเรียนเพื่อโรงเรียนจะได้นำเงินไปจ่ายให้กับบริษัทประกันภัย กรณีที่โรงเรียนพานักเรียน ไปศึกษาคุณงานนอกสถานที่ในต่างจังหวัด หรือจัดกิจกรรมให้นักเรียนโดยต้องเดินทางไปต่างจังหวัด และมีการพักแรมด้วยทาง โรงเรียนควรเป็นฝ่ายจัดทำประกันอุบัติเหตุให้แก่ นักเรียนและเสียค่าใช้จ่ายในการประกันทั้งหมด

5. การจัดบริการเครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดบริการให้ทุกคนในโรงเรียน ได้แก่ บริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การจัดทำทางระบายน้ำ การจัดระบบไฟฟ้าที่ปลอดภัย

5.1 การบริการน้ำดื่มน้ำใช้ที่ปลอดภัย ทุกโรงเรียนควรจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและปลอดภัยซึ่งได้จากแหล่งน้ำที่มีการควบคุมที่ถูกต้องตามหลักการสุขาภิบาล โรงเรียนอาจใช้น้ำฝนที่รองจากหลังคาที่สะอาด หรือน้ำประปาน้ำบ่อ น้ำบาดาล ที่ทำให้สะอาดปราศจากเชื้อโรคก่อนแล้วนำมาเก็บไว้ในภาชนะหรือตุ่มมีฝาปิดมิดชิด และมีก๊อกสำหรับ ใช้น้ำออกเวลาต้องการที่จะใช้ โดยให้นักเรียนมีถ้วยน้ำประจำตัวทุกคนหากเป็นไปได้ โรงเรียนควรจัดที่ต้มน้ำแบบน้ำพุ ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีความปลอดภัยในการดื่มน้ำแต่เวลาดื่ม ผู้ดื่มต้องไม่ใช่ลิ้นหรือริมฝีปากแตะต้องกับปากท่อที่น้ำพุออกมาส่วนการติดตั้งน้ำพุควรติดตั้งบริเวณ โรงอาหาร โรงฝึกพลศึกษา หรือตามระเบียงโรงเรียน สำหรับน้ำใช้โรงเรียนอาจจัดหาน้ำใส่ตุ่ม หรือภาชนะและมีขันสำหรับตักน้ำไว้หรือจัดให้มีอ่างล้างมือและมีสบู่ล้างไว้พร้อมทั้งนี้ควรดูแลรักษาความสะอาดของอ่างล้างมืออยู่เป็นประจำด้วย

5.2 การจัดทำทางระบายน้ำที่ปลอดภัย โรงเรียนควรจัดทำรางระบายน้ำให้ทั่วบริเวณโรงเรียน เพื่อป้องกันมิให้โรงเรียนเป็นหลุมเป็นบ่อ หรือมีแอ่งน้ำโสโครกขังอยู่ นอกจะไม่ทำให้ไม่ปลอดภัยแล้วยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และส่งกลิ่นเหม็นรบกวนด้วย ท่อที่ระบายน้ำ

ควรเปิดลงท่อสาธารณะหรือคูรอบบริเวณ โรงเรียนหรือบ่อซึม ซึ่งทางโรงเรียนจัดทำไว้ บ่อซึมจะเป็นบ่อระบายน้ำทิ้งโดยน้ำโสโครกทั่วบริเวณ โรงเรียนจะไหลไปรวมที่บ่อซึม แล้วซึมลงดินไป

5.3 การจักระบบไฟฟ้าที่ปลอดภัย โรงเรียนควรจักระบบไฟฟ้าที่ปลอดภัยโดยจัดวางสายไฟต่าง ๆ ให้เหมาะสมใช้อุปกรณ์ที่ดีจัดให้มีระบบป้องกันไฟฟ้าช็อต หรือระบบความปลอดภัยเวลาที่กระแสไฟฟาลัดวงจรเครื่องป้องกันไฟฟ้าดูดไฟฟ้าช็อตจะทำงานทันที โดยตัดกระแสไฟฟ้าส่วนการติดตั้งปลั๊กไฟควรติดตั้งให้สูงประมาณ 1.20 เมตร เพื่อกันเด็กเล็กใช้นิ้วมือหรือวัตถุที่เป็นสื่อไฟเข้าไป ทางที่ดีควรใช้เตาเสียบหรือปลั๊กไฟที่มีฝาปิด เพื่อความปลอดภัย โรงเรียนควรหมั่นตรวจตราสาย ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไฟฟ้าอยู่เสมอ หากชำรุดควรรีบแก้ไข และที่สำคัญที่สุดก็คือ ควรจัดให้มีระเบียบการใช้ไฟฟ้าอย่างปลอดภัย และให้ทุกคนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น ปิดสวิตช์หรือถอดปลั๊กเวลาเวลาเลิกใช้ขณะที่มือเปียกน้ำไม่ควรจับต้องสิ่งที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้า เป็นต้น

6. การจัค่าบริการความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียน การจัค่าบริการความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียน ควรพิจารณา ดังนี้

6.1 การจัค่าบริการความปลอดภัยในการเดินทางไปกลับโรงเรียนของนักเรียนทางโรงเรียนควรคำนึงถึงการเกี่ยวกับการจัเส้นทางเดินทางที่ปลอดภัยที่สุด

6.1.1 ครูและนักเรียนช่วยกันวางแผนกำหนดเส้นทางมาโรงเรียน

6.1.2 เขียนแผนที่บริเวณรอบโรงเรียน หรือให้นักเรียนเขียนแผนที่ชุมชน

6.1.3 นักเรียนช่วยกันกำหนดเส้นทางที่ปลอดภัยที่สุด จากบ้านของตนมา

โรงเรียน โดยเลือกเส้นทางที่มีการจราจรน้อยที่สุด และเดินข้ามถนนในช่วงสัญญาณรูปคู่กตาไฟเขียว และสัญญาณให้รถหยุด

6.1.4 เมื่อจัทำแผนที่กำหนดเส้นทางเดินทางเท้าเรียบร้อยแล้ว โรงเรียนควรส่งแผนที่ไปให้ที่บ้านหรือผู้ปกครอง เพื่อจะได้ศึกษาและรับรู้การเดินทางของนักเรียน โดยผู้ปกครองจะต้องเซ็นชื่อรับทราบ และส่งกลับมาให้โรงเรียนด้วยกลุ่มนักเรียนเวลาเดินทางเท้าไปและกลับ โรงเรียน ชกขง ที่ใช้อาจใช้ขงสามเหลี่ยมขนาดเล็กมีสีเข้มมองเห็น ได้ชัดเจน เช่น สีแดง สีเหลืองเข้ม เป็นต้น สำหรับวิธีการใช้ขงกับกลุ่มนักเรียนนั้นมีดังนี้

(1) ใช้ขงนำกลุ่มนักเรียนที่มีบ้านไปทิศทางเดียวกัน

(2) ผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มถือขงจะต้องได้รับการคัดเลือก และแนะนำการ

ปฏิบัติก่อนการใช้ขง

(3) ก่อนกลับบ้านหัวหน้ากลุ่มจะต้องมารับขงจากครูเวร และนำขงไปตั้ง

เป็นหัวแฉกนักเรียนในกลุ่ม

(4) หัวหน้ากลุ่มตรวจนับจำนวนเพื่อนนักเรียนให้ครบถ้วน

(5) นำแถวออกจากโรงเรียน ผ่านบ้านของแต่ละคน โดยหลักหัวหน้ากลุ่มจะอยู่บ้านสุดท้าย และนำธงไปเก็บไว้ที่บ้านของตน

(6) ในวันรุ่งขึ้นหัวหน้ากลุ่มจะถือธงออกจากบ้าน และรับเพื่อนที่ออกมา รอตามเส้นทางที่กำหนดโดยหัวหน้ากลุ่ม จะต้องนับจำนวนของเพื่อนนักเรียนในกลุ่มด้วย

(7) เมื่อถึงโรงเรียนแล้ว หัวหน้ากลุ่ม ต้องนำธงไปเก็บให้เรียบร้อย

## 6.2 การใช้ธงข้ามถนน

6.2.1 การข้ามถนนบริเวณหน้าโรงเรียนที่มีทางม้าลาย โรงเรียนควรจัดให้มีธงข้ามถนนซึ่งมีขนาด 27 x 17 นิ้ว ด้านธงใช้ไม้ไผ่ หรือท่อนเอสลอนเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร ความยาวอย่างน้อย 2.10 เมตร

6.2.2 จัดนักเรียนเป็นผู้ถือธง คน คนละฟากถนน โดยมีครูเวรคอยควบคุมดูแลในช่วงหนึ่งชั่วโมงก่อนโรงเรียนเข้า และหนึ่งชั่วโมงหลังโรงเรียนเลิก

6.2.3 ผู้ถือธงต้องสังเกตความเร็วของรถที่วิ่งผ่านไปมา และให้ระยะห่างจากทางข้ามกับระยะของรถห่างกันอย่างน้อย 15 เมตร ก่อนนำธงลงให้ชนานกับพื้นถนน

6.2.4 เมื่อธงอยู่ในลักษณะชนานกับพื้นถนน และรถหยุดสนิทแล้วนักเรียนจึงจะสามารถข้ามถนนได้โดยข้ามอย่างเป็นระเบียบและรวดเร็ว ไม่หยอกล้อกันโดยเด็ดขาด

6.2.5 เมื่อนักเรียนทุกคนข้ามถนนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ถือธงควรยกธงขึ้นไว้แนบข้างลำตัวแล้วนำไปเก็บเข้าที่

6.2.6 การใช้ธงข้ามถนนเหมาะสำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเขตการจราจรคับคั่งและโรงเรียนควรประสานงานการใช้ธงกับตำรวจจราจรในเขตนั้น ๆ ด้วย

## 6.3 การจัดบริการเรื่องการใช้รถ โรงเรียนควรจัดบริการเรื่องการใช้รถดังนี้

6.3.1 จัดลานจอดรถ หรือสถานที่สำหรับจอดส่งนักเรียนที่เป็นสัดส่วนและปลอดภัยโดยแยกบริเวณที่จอดรถโรงเรียน และที่จอดรถของผู้ปกครองนักเรียน

6.3.2 จัดการจราจรในบริเวณโรงเรียนและรอบ ๆ โรงเรียนให้เป็นระบบระเบียบเพื่อความสะดวกและความปลอดภัยในการใช้รถ

6.3.3 จัดให้มีบริเวณรถในบริเวณโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนอนุบาลหรือประถมศึกษาโรงเรียนควรจัดให้มีบริการรับ - ส่งนักเรียนที่ปลอดภัยโดยให้ความสำคัญของผู้ขับขี่ผ่านการฝึกอบรมผู้ขับขี่รถนักเรียน และได้รับการคัดเลือกอย่างดีมาแล้ว คำนั่งถึงรถยนต์ที่มีสภาพดี และได้รับการตรวจสอบสภาพก่อนการใช้ทุกครั้ง นอกจากนั้นทางโรงเรียนควรฝึก และอบรมนักเรียนที่โดยสารรถโรงเรียน ในเรื่องการโดยสารอย่างปลอดภัยด้วย

7. การจัดบริการฝึกซ้อมเพื่อความปลอดภัย เพื่อความปลอดภัยโรงเรียนควรจัดบริการฝึกอบรม และฝึกซ้อมด้านการหนีไฟ การฝึกปฏิบัติเวลาเกิดน้ำท่วม หรือเวลาเกิดพายุ และเวลาเกิดแผ่นดินไหว ซึ่งมีวิธีการฝึกดังนี้

7.1 การฝึกหนีไฟ การฝึกหนีไฟจะเป็นการฝึกความพร้อม ความเคยชินให้เด็กนักเรียนหากเกิดไฟไหม้ในโรงเรียนทุกคนจะได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตามปกติโรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกหนีไฟในช่วงเปิดเทอมใหม่ต้นปี และฝึกอย่างน้อยเทอมละ 2 ครั้ง วิธีการฝึกหนีไฟควรปฏิบัติดังนี้

7.1.1 ใช้เสียงสัญญาณเตือนภัยซึ่งโรงเรียนควรติดตั้งไว้ทำให้เด็กได้รับรู้ว่ามีเสียงสัญญาณดังขึ้น แสดงว่าเกิดเหตุเพลิงไหม้แล้ว

7.1.2 ให้นักเรียนทุกคนเตรียมพร้อมตั้งสติ ไม่ตื่นตกใจจนเกินไป

7.1.3 ให้นักเรียนทุกคนเดินเป็นแถวตามครู หรือหัวหน้าออกจากห้อง และตัวอาคารเรียนเพื่อไปรวมกันอยู่ที่สนามตามจุดที่กำหนดไว้โดยเดินให้เร็วแต่ไม่รีบร้อนจนเกินไป (ใช้เวลาไม่เกิน 2 นาที)

7.1.4 ในห้องที่เกิดเพลิงไหม้หากหาทางออกไม่ได้ให้ทุกคนใช้ผ้าคลุมศีรษะ และนอนราบลงเพื่อไม่ให้สำลักควันไฟ แล้วรอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

7.2 การฝึกปฏิบัติเวลาเกิดน้ำท่วม หรือพายุ ภัยจากน้ำท่วมหรือพายุซึ่งเกิดขึ้นในบางห้องที่ หรือบางจังหวัด เป็นประจำย่อมทำให้เกิดอันตรายและความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้ การฝึกนักเรียนให้รู้จักปฏิบัติตนระหว่างเกิดเหตุน้ำท่วมหรือพายุ ย่อมจะทำให้นักเรียนรู้จักเตรียมเพื่อรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การฝึกปฏิบัติเวลาเกิดน้ำท่วม หรือพายุ มีวิธีการฝึกดังนี้

7.2.1 ฝึกนักเรียนให้รู้จักตั้งสติไม่ตื่นตกใจจนเกินไป

7.2.2 ให้นักเรียนทุกคนที่อยู่นอกตัวอาคารเรียน เดินกลับเข้าตัวอาคารเรียน หรือห้องเรียน โดยเร็วอย่างเป็นระเบียบ ไม่วิ่งชนกัน หรือแย่งกันเข้าห้องเรียน

7.2.3 จัดเตรียมนักเรียนแต่ละห้องไว้สำหรับทำหน้าที่ปิดประตูหน้าต่างมุดให้แน่น เพื่อปิดกั้นช่องทางลม ทางน้ำ และช่องทางต่าง ๆ ที่น้ำจะเข้าทำให้เกิดความเสียหาย

7.2.4 ให้นักเรียนที่เรียนอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียนทุกคน เดินเข้าแถวตาม ครู หรือหัวหน้าออกจากห้องอย่างรวดเร็วและเป็นระเบียบ เพื่อเดินขึ้นไปรวมตัวกันอยู่ในห้องเรียน หรือห้องที่จัดเตรียมไว้ชั้นบนของอาคารเรียน

7.3 การฝึกปฏิบัติเวลาเกิดแผ่นดินไหว แผ่นดินไหวอาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในพื้นที่ด้านตะวันตก ตั้งแต่เหนือจรดใต้ บริเวณพรมแดนไทย - พม่า การเกิดแผ่นดินไหวสร้างความสั่น

สะท้อนให้เกิดขึ้น การเตรียมเมื่อเกิดแผ่นดินไหว จึงมีความจำเป็นซึ่งโรงเรียนควรจัดให้มีการฝึกปฏิบัติดังนี้

7.3.1 ให้นักเรียนทุกคนรู้จักควบคุมสติอย่าตื่นตกใจ

7.3.2 นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียน หรือในอาคารเรียน ก็ให้อยู่ในอาคารเรียน หรือห้องเรียน นักเรียนที่อยู่นอกห้องเรียนก็ควรอยู่นอกห้องเรียน ไม่วิ่งเข้าและออกจากห้องเรียน

7.3.3 ให้นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนยืนอยู่ในส่วนของห้องที่มีโครงสร้างแข็งแรง ไม่ยืนอยู่ใกล้ประตู หรือหน้าต่าง

7.3.4 ให้นักเรียนที่อยู่นอกห้องเรียนยืนให้ห่างจากเสาไฟฟ้า หรือสิ่งห้อยแขวนต่าง ๆ ที่อาจตกลงมา

## 8. การจัดบริการปฐมพยาบาล

โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กเป็นจำนวนมากซึ่งโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ย่อมมีได้ง่ายการเกิดอุบัติเหตุและอันตรายในโรงเรียน จึงควรได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นก่อนการนำส่งแพทย์ หรือโรงพยาบาลดังนั้นโรงเรียนควรจัดบริการการปฐมพยาบาล โดยจัดให้มีห้องพยาบาล และครูประจำห้องพยาบาลขึ้น พร้อมทั้งจะให้บริการทุกเมื่อ นอกจากนั้นควรจัดให้มีระเบียบการใช้ห้องพยาบาลไว้ให้แน่นอน โดยแจ้งให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างชัดเจน ซึ่งระเบียบนี้อาจบรรจุลงในคู่มือนักเรียน หรือระเบียบการของโรงเรียนด้วยก็ได้

## 9. การจัดสารวัตรนักเรียนด้านความปลอดภัยหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพ

โรงเรียนควรจัดให้มีสารวัตรนักเรียนด้านความปลอดภัย (School Safety Patrols) หรืออาสาสมัครสวัสดิภาพ (Safety Volunteers) เพื่อให้ ตัวนักเรียนได้รับความปลอดภัยมีบทบาทและส่วนร่วมในการบริการความปลอดภัยให้แก่ทุกคนในโรงเรียน จะทำให้การดำเนินงานเกิด ความสะดวก และคล่องตัวขึ้น ซึ่งสารวัตรนักเรียนด้านความปลอดภัย หรืออาสาสมัครสวัสดิภาพ อาจแยกประเภทตามบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงาน ดังนี้

9.1 สารวัตรนักเรียนหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพในสนามและบริเวณ โรงเรียน

9.2 สารวัตรนักเรียนหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพใน โรงฝึกงาน

9.3 สารวัตรนักเรียน หรืออาสาสมัครสวัสดิภาพในห้องพยาบาล

9.4 สารวัตรนักเรียนหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพในการจราจร

9.5 สารวัตรนักเรียนหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพในการบริการรถรับ - ส่งนักเรียน

9.6 สารวัตรนักเรียนหรืออาสาสมัครสวัสดิภาพในการป้องกันสาธารณภัย

## การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

สวัสดิศึกษา (Safety Education) เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ มีทัศนคติหรือจิตสำนึกของความปลอดภัย และรู้จักปฏิบัติตนให้พ้นภัย ทั้งนี้เพื่อลดอัตราเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุให้น้อยลงมากที่สุด

ในการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา สิ่งสำคัญและจำเป็นมากก็คือ การวางแผนการจัดและดำเนินการเรียนการสอนให้เหมาะสม ซึ่งการวางแผนหรือแผนงานที่จะมี ประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่เด่นชัดให้บุคคลากรในโรงเรียน ครู นักเรียน พ่อ-แม่ ผู้ปกครองนักเรียน ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กร ต่าง ๆ ในชุมชน

การจัดดำเนินการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการจัดและบริหารงานการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
2. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับหลักสูตรสวัสดิศึกษา
3. องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการจัดและบริหารการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

โรงเรียนหรือสถานศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดและบริหารงานการเรียนการสอน สวัสดิศึกษา ซึ่งผู้บริหารควรให้การเอาใจใส่และพิจารณาจัดทำแผนงานขึ้น โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดนโยบายและวิธีดำเนินงานเกี่ยวกับความปลอดภัย และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
2. การคัดเลือกบุคลากรที่มีพื้นความรู้หรือได้รับการฝึกอบรมทางด้านสวัสดิศึกษาหรือสุขศึกษา เพื่อให้เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและนิเทศงานการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
3. การจัดทำแผนการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาที่เหมาะสม
4. การพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาโดยเฉพาะ
5. การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่ครูประจำการ โดยจัดส่งผู้ทำหน้าที่สอนสวัสดิศึกษาไปเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับสวัสดิศึกษา
6. การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
7. การจัดทำรายงานอุบัติเหตุ และการใช้ประโยชน์จากรายงานนี้ ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

8. การจัดกิจกรรมเสริมสูตร เช่น การจัดชุมนุมหรือกลุ่มสนใจป้องกัน อุบัติเหตุในโรงเรียน การจัดโครงการที่แนะนำน้อง หรือเพื่อนแนะนำเพื่อนในเรื่องความปลอดภัย เป็นต้น

9. การจัดให้บ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนสวัสดีศึกษา

10. การเรียนการสอนสวัสดีศึกษา สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับหลักสูตรสวัสดีศึกษา ในด้านหลักสูตรนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมีดังนี้

1. นโยบายการศึกษาระดับชาติ
2. การจัดลำดับพฤติกรรมสวัสดีภาพ
3. เนื้อหาของหลักสูตรสวัสดีศึกษา
4. การจัดเนื้อหาสวัสดีภาพ

#### นโยบายการศึกษาระดับชาติ

การวางแผนการเรียนการสอนสวัสดีศึกษา ย่อมขึ้นกับนโยบายทางการศึกษาระดับชาติ ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายทางการศึกษา ระดับชาติ จะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดทำหลักสูตร สวัสดีศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การตั้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ลักษณะเนื้อหาวิชา การกำหนดระยะเวลา วิธีการสอน และกิจกรรม การเลือกสื่อ และการประเมินผลการเรียนการสอน

#### การจัดลำดับพฤติกรรมสวัสดีภาพ

ในการสอนสวัสดีศึกษา หรือความปลอดภัย ควรเน้นพฤติกรรมสวัสดีภาพทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน แต่เนื่องจากตามธรรมชาติแล้ว การพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน และเพื่อประโยชน์ในการกำหนดเกณฑ์การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาสวัสดีศึกษา จึงควรเน้นพฤติกรรมสวัสดีภาพในระดับชั้นเรียนต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

ระดับชั้น	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
อนุบาลหรือก่อนประถมศึกษา	การปฏิบัติ	ทัศนคติ	ความรู้
ประถมศึกษา	การปฏิบัติ	ทัศนคติ	ความรู้
มัธยมศึกษา	ทัศนคติ	ความรู้	การปฏิบัติ
อาชีวศึกษา	ความรู้	ทัศนคติ	การปฏิบัติ
อุดมศึกษา	ความรู้	ทัศนคติ	การปฏิบัติ

ที่มา : เอ็มอัชฌา วัฒนบูรานนท์, 2539 : 114



### เนื้อหาของหลักสูตร

การจัดการสวัสดิศึกษา ในหลักสูตร ควรพิจารณาหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. ความต้องการ พื้นฐานเบื้องต้นที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ก็คือ การคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความต้องการในการมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยในสังคม ความต้องการการปรับตัวให้เข้ากับสภาพได้ดี และความต้องการด้านจิตใจที่เกี่วข้องกับการยอมรับของสังคม การจัดหลักสูตรที่สนองความต้องการของผู้เรียนจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียน รวมทั้งยังช่วยให้สามารถมองเห็นปัญหาที่แท้จริงของผู้เรียนอีกด้วย สำหรับในเรื่องนี้ นายเอ็ดมอนสัน และคณะ (Edmonson and other) ได้กล่าวไว้ว่า “ด้วยเหตุที่การจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และในฐานะเป็นสมาชิกในสังคม หลักสูตรควรจัดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากกว่าการที่จะให้ผู้เรียนถือปฏิบัติตามหลักสูตรที่จัดไว้โดยไม่เหมาะสม” (Strasser, 197 : 132)

2. ความสนใจ การที่ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ ย่อมช่วยให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและความอยาก ที่จะเรียน ซึ่งจะมีผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา จึงควรจัดให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนให้มากที่สุด ทั้งนี้โดยพิจารณาถึงความแตกต่างของเพศ วัย และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย

3. ปัญหา การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ควรคำนึงถึงปัญหาด้านสวัสดิภาพของผู้เรียนแฉงของชุมชน ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละระดับอายุ วัย สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ที่ผู้เรียนกำลังเผชิญอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว กระตือรือร้น และเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น อันจะมีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาโดยตรง

### การจัดเนื้อหาสวัสดิศึกษา

เนื้อหาสวัสดิศึกษาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร ควรประกอบด้วยข้อสำคัญดังต่อไปนี้

- |  |   |
|--|---|
| 1. สวัสดิภาพในโรงเรียน                         | 2. สวัสดิภาพในกิจกรรมพลศึกษา-นันทนาการ                        |
| 3. สวัสดิภาพในการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ | 4. สวัสดิภาพในโรงเรียน  |
| 5. สวัสดิภาพในบ้าน                             | 6. สวัสดิภาพในการจราจร  |
| 7. สวัสดิภาพในการขับขี่ยานพาหนะ                | 8. สวัสดิภาพในการใช้ไฟฟ้า                                     |
| 9. สวัสดิภาพในการใช้สารเคมี                    | 10. สวัสดิภาพในการใช้แก๊สและถังอัดความดัน                     |
| 11. สวัสดิภาพในการประกอบอาชีพ                  | 12. สวัสดิภาพเกี่ยวกับอัคคีภัย                                |
| 13. สวัสดิภาพเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ              | 14. สวัสดิภาพเกี่ยวกับภัยจากกัมมันตภาพรังสีและอาวุธนิวเคลียร์ |

## ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดเนื้อหาสวัสดิศึกษา

เนื้อหาสวัสดิศึกษาที่ควรจัดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นต่าง ๆ มีดังนี้

### ระดับอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1-2

1. สวัสดิภาพในการเดินทางไป – กลับ โรงเรียน
2. สวัสดิภาพในห้องเรียน
3. สวัสดิภาพในการใช้ห้องน้ำห้องส้วม
4. สวัสดิภาพในการใช้อุปกรณ์ หรือสิ่งมีคมต่าง ๆ
5. สวัสดิภาพของอาคารต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
6. ความปลอดภัยในสนามเด็กเล่น
7. ความปลอดภัยในการเล่น
8. การป้องกันอันตรายจากพืชและสัตว์
9. สวัสดิภาพเกี่ยวกับการโดยสารรถโรงเรียน

### ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4

1. สวัสดิภาพในการจราจร
2. สวัสดิภาพในบ้าน
3. สวัสดิภาพในการใช้ไฟฟ้า
4. สวัสดิภาพในการใช้สารพิษ
5. สวัสดิภาพในกิจกรรมพลศึกษา
6. สวัสดิภาพในการเดินทางเท้า

### ระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6

1. การป้องกันอัคคีภัย และการฝึกหนีไฟ
2. ปัญหาเรื่องความปลอดภัยของเด็กวัยเรียน อุบัติเหตุ สาเหตุและการป้องกัน
3. อุบัติเหตุ
4. สวัสดิภาพในการแข่งขันกีฬา
5. สวัสดิภาพในการจราจร
6. สวัสดิภาพในการขับขี่รถจักรยาน

### ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

1. ความปลอดภัยในการใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ไฟฟ้าต่าง ๆ
2. กฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย
3. ความปลอดภัยในการเดินทางทางอากาศ
4. สวัสดิภาพในการใช้แก๊สและสารพิษ
5. สวัสดิภาพเกี่ยวกับอัคคีภัย
6. ความปลอดภัยในการขับขีรถจักรยานยนต์
7. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

### ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

1. ปัญหาความปลอดภัยในชุมชน
2. สวัสดิภาพในการประกอบอาชีพ
3. ความปลอดภัยในกิจกรรมนันทนาการ
4. ความปลอดภัยในการใช้อาวุธ
5. ความปลอดภัยในการขับขีรถยนต์
6. สวัสดิภาพเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ
7. สวัสดิภาพเกี่ยวกับภัยกัมมันตภาพรังสี

### องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอน สวัสดิศึกษา ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบ ดังนี้

1. รูปแบบของการจัดสอนสวัสดิศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียน
3. วิธีการสอนสวัสดิศึกษา
4. สื่อการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
5. การประเมินผลการเรียนสอนสวัสดิศึกษา
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย

### รูปแบบของการจัดสอนสวัสดิศึกษา

การจัดสอนสวัสดิศึกษา อาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การจัดสอนแบบสอนโดยตรง (Direct Teaching) เป็นการจัดการสอนโดยแยกเป็นรายวิชาหนึ่ง (Separate Subject) ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ซึ่งสามารถจัดทำแผนการสอนระยะยาวได้ เนื้อหาสอนได้ครอบคลุม และใช้เทคนิคการสอนได้หลายรูปแบบ ลักษณะเด่นของการสอนรูปแบบนี้ ก็คือ การจัดกิจกรรมการเรียนสอนสามารถช่วยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา

เรื่องความคิดรวบยอด หรือมโนทัศน์ (Concept) ทศนคติในทางบวก และพฤติกรรมที่ปลอดภัยได้ เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะไว้ในระยะยาวแล้วการพิจารณาเลือกเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ก็จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายได้ การสอนแบบสอนโดยตรง จึงนับว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. การจัดสอนแบบบูรณาการ (Integration) การจัดสอนรูปแบบนี้ เป็นกระบวนการนำเนื้อหาความรู้จากหลาย ๆ วิชามาเกี่ยวข้องหรือผสมผสานกันเป็นแบบหน่วยการสอนเดียว โดยกลุ่มครูจะร่วมมือกันวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน การดำรงชีวิตที่ปลอดภัย การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน การดำรงชีวิตที่ปลอดภัย และปัญหาสวัสดิภาพที่สำคัญของสังคม การสอนรูปแบบนี้เป็นการสอนแบบประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้ในลักษณะของการให้แนวคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ (Concept) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญปัญหาสวัสดิภาพของตนและสังคมได้ รวมทั้งเข้าใจพฤติกรรมของตนและผู้อื่นอีกด้วย

3. การจัดการสอนแบบสหสัมพันธ์ (correlation) เป็นการจัดสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ซึ่งหมายถึงการใช้วิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรให้ช่วยสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษา อาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาสวัสดิศึกษาสามารถจัดสอนได้ทุกวิชา ดังนี้

3.1 วิชาสุขศึกษา ส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาสวัสดิศึกษาจะบรรจุไว้สอนในวิชาสุขศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาในเรื่องของสวัสดิภาพทุกหัวข้อ โดยจะกระจายรายละเอียดเนื้อหาต่าง ๆ ในแต่ละระดับชั้นเรียน หนึ่ง เนื้อหาสวัสดิศึกษาอาจแยกเฉพาะเป็นหัวข้อหนึ่งหรือส่วนหนึ่งของวิชาสุขศึกษา หรือสอดแทรกในหัวข้อย่อยอื่น ๆ ก็ได้ เช่น สอดแทรกในหัวข้อเรื่องสุขภาพจิตการปฐมพยาบาล การเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย การป้องกันการใช้จ่ายพิชและการใช้ยาที่ถูกต้อง การสุขาภิบาลอาหาร เป็นต้น

3.2 วิชาวิทยาศาสตร์ ในวิชาวิทยาศาสตร์ สามารถสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาในเรื่องการใช้ไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์ และรังสีต่าง ๆ ความปลอดภัยในการจราจร การจุดไฟและการควบคุมการเกิดไฟ การใช้สารเคมี และการใช้อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ต่าง ๆ

3.3 วิชาสังคมศึกษา เนื้อหาสวัสดิศึกษาสามารถนำไปสอนได้ในหัวข้อเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง การขนส่ง การสื่อสารกับความปลอดภัย ประชาชนกับความปลอดภัย ความปลอดภัยโรงงานอุตสาหกรรม

3.4 วิชาเกษตรกรรม จัดสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาในหัวข้อเกี่ยวกับความปลอดภัยในเรื่องสวนไร่นา ความปลอดภัยในการใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไฟฟ้าในงานเกษตรกรรม ความปลอดภัยในการใช้ข่าฆ่าแมลง หรือสารมีพิษต่าง ๆ การเลี้ยงปศุสัตว์เกี่ยวกับความปลอดภัย ความปลอดภัยในการใช้เครื่องจักร และการเคลื่อนย้ายเครื่องมือต่าง ๆ

3.5 วิชาคหกรรม การสอนสวัสดิศึกษาในวิชาคหกรรมนั้น สิ่งสำคัญก็คือการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้เป็นตัวอย่างในเรื่องความปลอดภัยในบ้าน เนื้อหาสวัสดิศึกษาที่สอนก็คือสวัสดิภาพของเด็กที่เกี่ยวกับเล่น สภาพแวดล้อม และการเลี้ยงดู ความปลอดภัยในการจัดเตรียมและเสิร์ฟอาหาร การตัดเย็บที่ถูกวิธีเพื่อความปลอดภัย การจัดบ้านให้ปลอดภัย

3.6 วิชาพลศึกษา เนื้อหาสวัสดิศึกษาที่ใช้สอนได้ คือ ความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมพลศึกษา การใช้อุปกรณ์การออกกำลังกายหรือการกีฬาที่ถูกต้องและความปลอดภัย การฝึกหัดและการซ่อมกีฬาต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย

3.7 วิชาภาษาไทย ในวิชานี้ผู้สอนสามารถนำเนื้อหาสวัสดิศึกษาไปใช้สอนได้ เช่น การเขียนตัวอักษรเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ความปลอดภัย การสนทนา อภิปรายและรายงานเรื่องความปลอดภัยการฝึกหัดสะกดคำศัพท์ทางด้านความปลอดภัย

3.8 วิชาคณิตศาสตร์ เนื้อหาสวัสดิศึกษา สามารถนำไปสอนในเรื่องการแสดงตารางสถิติ หรือรูปภาพที่แสดงสาเหตุและชนิดของอุบัติเหตุ บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือตายจากอุบัติเหตุ การคำนวณ ความสูญเสียของเวลา และทรัพย์สินเงินทองที่มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ จำนวนร้อยละของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุบัติเหตุ

3.9 วิชาอุตสาหกรรม ในวิชาอุตสาหกรรม เนื้อหาสวัสดิศึกษามีความจำเป็นมากที่สุด ซึ่งจะสอนในหัวข้อเรื่องการระมัดระวังในการใช้และดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ความมีจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย การฝึกงานที่ปลอดภัย ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานช่างต่าง ๆ

3.10 วิชาศิลปะศึกษา การเรียนการสอนศิลปะศึกษา สามารถสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาได้ โดยการใช้ผู้เรียนวาดภาพ ระบายสี หรือทำแผ่นภาพเกี่ยวกับความปลอดภัย การจัดทำแผ่นป้ายหรือบอร์ดของโรงเรียน

3.11 วิชาธุรกิจ การจัดเนื้อหาและประสบการณ์ความปลอดภัยในวิชาธุรกิจ ได้แก่ การส่งเสริมความปลอดภัยในสำนักงาน การฝึกปฏิบัติในเรื่องความปลอดภัยในการใช้และดูแลรักษาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในงานธุรกิจ การจัดห้องเรียนให้ปลอดภัยในการทำงาน การใช้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของการแต่งกาย และปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายต่าง ๆ

## การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาในแต่ละระดับชั้นเรียน

**ระดับอนุบาลและประถมศึกษา** ในการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา ระดับอนุบาลหรือประถมศึกษานั้น สิ่งสำคัญที่ควรเน้นคือการให้เด็กเรียนรู้ว่า ความปลอดภัยส่งเสริมให้เกิดความสุข ส่วนความประมาทเลินเล่อนำมาซึ่งความเศร้าโศก ในระดับอนุบาลหรือประถมศึกษา ครูประจำชั้นมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนตลอดเวลา เนื้อหาวิชาที่สอนเป็นกลุ่มวิชาต่าง ๆ การเรียนการสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาจึงควรจัดในลักษณะเสริมประสบการณ์แบบบูรณาการหรือสหสัมพันธ์ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สอนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้และจัดเนื้อหาสวัสดิศึกษาให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นได้เป็นอย่างดี

**ระดับมัธยมศึกษา** ควรจัดสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษาแบบสหสัมพันธ์ หรือถ้าหากเป็นไปได้ โรงเรียนอาจจัดสอนวิชาการจับรถยนต์เพิ่มเป็นอีกวิชาต่างหากก็ได้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาปรับให้เข้ากับสภาพความต้องการและความสนใจของเด็กวัยรุ่น พยายามเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียน และร่วมแก้ปัญหาชุมชน

**ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา** เนื้อหาสวัสดิศึกษา ควรจัดสอนแยกเป็นรายวิชาต่างหาก ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษาข้อมูลทางสวัสดิศึกษาครอบคลุมทุกด้าน รวมทั้งสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ ส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาและชุมชน ได้อีกด้วย

## การจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษาสำหรับผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ

โรงเรียนหรือสถานศึกษา ควรจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยซึ่งสถานศึกษาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านภายในและภายนอก สำหรับองค์ประกอบด้านภายใน ได้แก่ การปรับปรุงปัญหาส่วนตัวของนักเรียน ในเรื่องระดับความรู้หรือสติปัญญา การเคลื่อนไหวทั่วไป การใช้ทักษะต่าง ๆ การรับรู้ทางการเห็นและการได้ยิน ส่วนองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การปรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน การจัดให้มีการช่วยเหลือเป็นพิเศษและจัดอุปกรณ์ช่วยด้านความบกพร่องต่าง ๆ

โดยทั่วไป ความบกพร่องหรือพิการ มักมีด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ ความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางสุขภาพ และความบกพร่องทางการรับรู้ของประสาทสัมผัสซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคน เช่น การทบทวนบทเรียนหรือสอนซ้ำให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมเพื่อกำจัดสิ่งกีดขวาง หรือสิ่งที่เป็นอันตรายแก่ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพ และการรับรู้ของประสาทสัมผัส เป็นต้น

## การจัดและบริหารโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

การจัดและบริหารงาน โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน ควรพิจารณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

### 1. การวางแผนดำเนินการ

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการบริหาร โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูหรืออาจารย์ที่เป็นผู้แทนหมวดวิชาต่าง ๆ ครูพลศึกษา ครู สุขศึกษา ผู้แทนสถานักเรียน หรือประธานชุมนุมสวัสดิภาพในโรงเรียน ผู้แทนสมาคมครู ผู้ปกครอง และผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

1.2 คณะกรรมการบริหาร โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน กำหนดจุดประสงค์ นโยบายและการดำเนินงานความปลอดภัยในโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา รวมทั้งกำหนดระเบียบข้อบังคับหรือกฎแห่งความปลอดภัยไว้ด้วย

1.3 คณะกรรมการบริหาร โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน โดยคำนึงถึงผู้ที่มีร่างกาย และจิตใจปกติ และผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ

1.4 จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เพื่อใช้ใน โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

1.5 จัดทำแผนปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในโรงเรียน โดยศึกษาข้อมูลจากรายงานการสำรวจความปลอดภัยในโรงเรียน สำหรับแผนปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุในโรงเรียน นั้น ควรกำหนดแผนงานตามลักษณะอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น กำหนดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุ ผู้รับผิดชอบแผนงาน ระยะเวลา และการติดตามและประเมินผล

### 2. การจัดและดำเนินงานตามแผน

2.1 ใช้สัปดาห์แรกของทุกเทอม ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีการชี้แจงและแนะนำเกี่ยวกับ นโยบายและแผนการดำเนินงาน โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนให้แก่ครู นักเรียนและบุคลากรทุกคนได้ทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของโครงการฯ อันจะมีผลต่อความร่วมมือในการปฏิบัติงานส่งเสริมความปลอดภัย

2.2 จัดและดำเนินงานตามโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนให้ครบทุกด้าน ซึ่งได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

2.3 จัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ หรืออบรม/สัมมนา ให้แก่ครู นักเรียน นักการภารโรง และบุคลากรทุกคนใน โรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยและการปฐมพยาบาล

2.4 ติดต่อผู้ปกครองของนักเรียนและหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

2.5 จัดดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาคู่เหตุในโรงเรียน

### 3. การประเมินผลโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน

ควรจัดให้มีการประเมินผลโครงการสวัสดิภาพในโรงเรียน ซึ่งเป็นการประเมินผลการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา โดยประเมินจากรายงานการสำรวจความปลอดภัย การรายงานอุบัติเหตุ การรายงานผลการให้บริการความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ การนิเทศการสอนสวัสดิศึกษาและการแสดงพฤติกรรมของนักเรียนด้านความปลอดภัย ทั้งนี้การประเมินผลย่อมก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงให้โครงการสวัสดิภาพในโรงเรียนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในทศวรรษหน้า

การดำเนินงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาในทศวรรษหน้า จากการรวบรวมแนวคิดของนักวิชาการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เข้าร่วมสัมมนาเพื่อหาแนวทางส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในทศวรรษหน้า ซึ่งจัดโดยกองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ระหว่างวันที่ 5-7 มิถุนายน 2534 ณ ห้องประชุมกรมพลศึกษานั้น พอสรุปได้ดังนี้ (เอมอชมา วัฒนบูรานนท์, 2534 : 1-3)

1. ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย
2. ด้านการจัดบริการความปลอดภัย
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา
4. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย
5. ด้านการบริหารและดำเนินงานด้านความปลอดภัย

ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัย

1. ควรจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้สะอาด เรียบร้อย ปลอดภัย
2. ควรจัดให้มีการจราจรภายในโรงเรียน เพื่อฝึกนักเรียนให้รู้จักเดินทางด้วยความปลอดภัย
3. ควรจัดตั้งมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ปลอดภัย
4. ควรสร้างระเบียบวินัยให้นักเรียนในเรื่องการทิ้งขยะมูลฝอย โดยต้องจัดที่รองรับไว้ให้เพียงพอด้วย
5. ควรจัดให้มีมาตรการเรื่องการตรวจสอบ บำรุงรักษาและปรับปรุงอาคาร วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้ปลอดภัย



### ด้านการจัดบริการความปลอดภัย

1. ควรจัดให้มีบริการรับ-ส่งนักเรียน โดยกำหนดให้เป็นมาตรฐานหรือกฎระเบียบ
2. ควรจัดให้มีบริการรักษาพยาบาล โดยมีพยาบาลหรือครูที่มีพื้นฐานทางด้านพยาบาลอยู่ประจำห้องพยาบาล
3. ควรจัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องการสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน
4. ควรมีการประสานงานกับโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลกรณีเกิดอุบัติเหตุ

5. ควรจัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุ เช่น เครื่องดับเพลิง

### ด้านการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษา

1. ควรจัดให้มีการเรียนการสอนเนื้อหาสวัสดิศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา
2. หลักสูตรควรจัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต
3. ควรจัดให้มีวิชาสวัสดิศึกษาโดยเฉพาะ และเพิ่มเนื้อหาการขับขี่ยานยนต์ ในหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษา
4. ในระดับอุดมศึกษา ควรจัดหลักสูตรให้มีวิชาเอกด้านการจัดความปลอดภัยในโรงงานหรือสำนักงาน
5. ครู อาจารย์ หรือผู้ทำหน้าที่สอนเนื้อหาสวัสดิศึกษา ควรมีพื้นฐานความรู้หรือมีคุณวุฒิทางด้านสวัสดิศึกษาโดยตรง
6. ควรจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน
7. ครูหรือผู้สอนเนื้อหาสวัสดิศึกษา ควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมความปลอดภัย

8. ควรปรับปรุงวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

### ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย

1. ควรจัดให้มีนักเรียนอาสาสมัครทำงานด้านความปลอดภัย
2. ควรจัดตั้งชมรมส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การหาข่าว การจัดทำป้าย การรณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุ และการลดปัญหาหมอกควันต่าง ๆ
3. ควรจัดโครงการคุ้มครองผู้บริโภคในโรงเรียน
4. ควรจัดให้มีการประกวดภาพ คำขวัญเกี่ยวกับความปลอดภัย

5. ควรจัดให้มีการฝึกฝนปฏิบัติด้านความปลอดภัย เช่น การฝึกซ้อมหนีไฟ การฝึกซ้อมเมื่อเกิดแผ่นดินไหว เป็นต้น

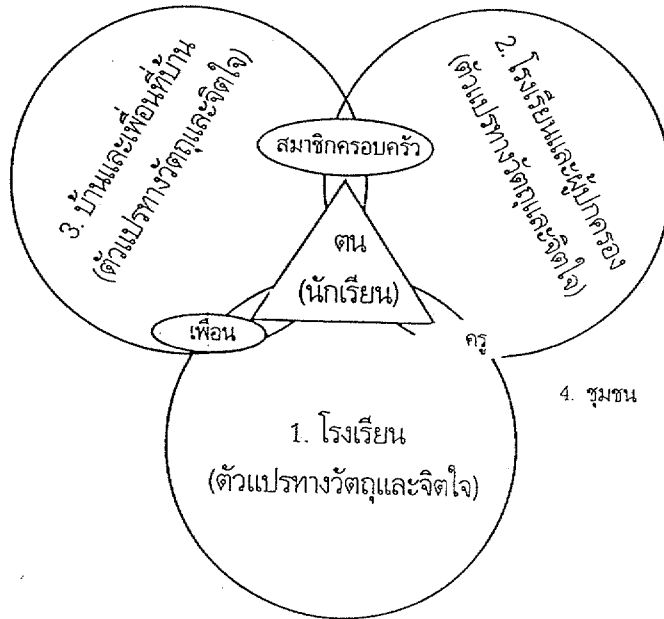
#### ด้านการบริหารและดำเนินงานด้านความปลอดภัย

1. ควรจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
2. ควรจัดทำแผนป้องกันภัยในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยแผนการบังคับบัญชาการสื่อสาร การอพยพเคลื่อนย้าย การรักษาพยาบาล การฝึกซ้อมหนีภัยต่าง ๆ
3. ควรจัดให้มีผู้ดูแลด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา
4. ควรจัดให้มีการฝึกอบรมหรือสัมมนาผู้บริหารและครูเกี่ยวกับความปลอดภัย
5. ควรจัดตั้งโครงการนาร่อง “การจัดความปลอดภัยในสถานศึกษา” ในโรงเรียน
6. ควรผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานประกอบการ

#### งานประกันความปลอดภัยในโรงเรียน

สาเหตุการเสียชีวิตของคนไทยมักเกิดจากอุบัติเหตุ อุบัติภัย และภัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ จากสาเหตุข้างต้นจะพบว่าปัจจุบัน ได้เกิดขึ้นกับนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอยู่เนือง ๆ ซึ่งในบางครั้งเป็นเหตุที่สุดิวสัย และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของนักเรียนและครู การปราศจากความระมัดระวังหรือการดูแลเอาใจใส่ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิต อวัยวะ และทรัพย์สิน โดยเฉพาะมีผลกระทบต่อความรู้สึกรังเกียจของผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป

ดังนั้น การมีความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์การเกิดภัยในลักษณะต่าง ๆ และรู้จักหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าวได้ คุณลักษณะที่กล่าวมานี้จะมีน้อยมากในตัวนักเรียน ยิ่งอายุน้อยก็จะมีคุณลักษณะระมัดระวังภัยน้อย การเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว ทำได้โดยการให้การเรียนรู้แก่นักเรียน เช่น การผูกสถานการณ์เป็นเรื่องเล่าให้เด็กคิดและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาพยายามให้เกิดตระหนักรู้ถึงความระมัดระวังภัยขึ้นมาภายในตัวเด็กให้มากที่สุด จากนั้นจึงเสริมบุคคล ใกล้เคียงเด็กมากที่สุดวางแผนภูมิต่อไปนี้



แผนภูมิที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับบุคคลใกล้ชิด

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ,2542 : 5

จากแผนภูมิ จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 วงรอบ เมื่อรวมกันแล้วจะเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น เรียกว่าชุมชนซึ่งจากบุคคลแต่ละคนในกลุ่มย่อย มีคุณลักษณะระมัดระวังเอื้ออาทร เตือน และขจัดภัยร่วมกัน แล้วหน่วยของชุมชนและสังคมใหญ่ ก็จะมีความปลอดภัยไปด้วยโดยปริยาย อย่างไรก็ตามบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแลชุมชน และสังคมหน่วยใหญ่ ขึ้นก็ต้องมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทั้งทางวัตถุและจิตใจ ให้ชุมชนมีความสุขมีความเรียบร้อยปลอดภัยให้มากที่สุด

**แผนประกันความปลอดภัย**

ความสำคัญของแผนประกันความปลอดภัย คือการสร้างระบบป้องกันความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียนทุกคน ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจและความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนใน โรงเรียน ทั้ง 3 ระดับ คือก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

จากข้อมูลช่วงที่ผ่านมา นักเรียนมีนักเรียนประสบภัยด้านต่าง ๆ ในระดับที่น่าเป็นห่วง เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ สารเสพติด อุบัติเหตุที่ก่อให้เกิดอันตราย แก่นักเรียนมาก 5 อันดับแรก ได้แก่ สารเสพติด อุบัติเหตุบนถนน ถูกล้วงละเมิดทางเพศ จมน้ำเสียชีวิตคือ 4,000,110,43,25, และ 12 ราย ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 11)

จากข้อมูลดังกล่าว ตัวเลขที่นักเรียนได้รับอันตราย การสูญเสียอวัยวะบางส่วน การเสียชีวิต หรือการสูญเสียสุขภาพจิตที่ต้องใช้เวลาและมีวิธีการฟื้นฟูที่ถูกต้อง นับเป็นการสูญเสียที่ไม่

สามารถประเมินค่าได้ โรงเรียนจำเป็นต้องมีแผนเพื่อประกันความปลอดภัยให้นักเรียนทุกคน โดยแผนประกันความปลอดภัยซึ่งเป็น “การป้องกันหรือปลอดภัยไว้ก่อน” เป็นหลักการสำคัญ ซึ่งมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือการวางแผนประกันความปลอดภัย การควบคุมกำกับและติดตาม และรายงาน

จะเห็นว่า คีย์หลักการ “การป้องกันหรือปลอดภัยไว้ก่อน” สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติจึงให้โรงเรียนทุกแห่ง กำหนดกิจกรรม งานหรือโครงการที่สามารถป้องกัน อุบัติเหตุ และภัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้อย่างเป็นธรรมชาติ การวางแผนประกันความปลอดภัย จึงต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติได้จริงต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและ ประสิทธิภาพของแผน โดยมีองค์ประกอบสำคัญสำหรับการจัดแผน คือการวิเคราะห์อนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก นโยบายประกันความปลอดภัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และแนวทางการวางแผน ประกันความปลอดภัยของโรงเรียน คือ

### 1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุป “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” เป็นแนวทางในการวางแผนประกันความปลอดภัยของนักเรียน เป็น 5 กลุ่ม คือข้อกำหนดทั่วไป สิทธิในการพัฒนา และสิทธิในการมีส่วนร่วม ดังนี้

#### 1.1 ข้อกำหนดทั่วไป

1.1.1 เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่มีอายุ ต่ำกว่า 18 ปี

1.1.2 รัฐต้องกำหนดมาตรการอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตาม

“อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก”

1.1.3 เด็กต้องมีทะเบียนเกิด สัญชาติ ชื่อ สกุล และได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากพ่อ แม่ ของตนเอง

1.1.4 เด็กไม่ควรแยกจากพ่อแม่ ยกเว้นเพื่อประโยชน์ของเด็ก

#### 1.2 สิทธิในการคุ้มครอง

1.2.1 ไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อเด็กที่มีความแตกต่างด้านเพศ สีผิว เชื้อชาติ สัญชาติ เศรษฐกิจ ศาสนา และทุพพลภาพ

1.2.2 เด็กจำเป็นต้องมีผู้ดูแลและคุ้มครองตลอดเวลาตั้งแต่เล็ก

1.2.3 ต้องเคารพการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.2.4 เด็กมีสิทธิเลือกนับถือศาสนา เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซง เรื่องส่วนตัว และครอบครัว

1.2.5 ต้องมีหลักประกัน เพื่อคุ้มครองให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูตามวัย

1.2.6 เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการทำทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง การล่วงละเมิดทางเพศ หรือการแสวงหาประโยชน์จากเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.2.7 ต้องมีหลักประกัน เพื่อคุ้มครองเด็กเร่ร่อน และเด็กที่ถูกพรากจากครอบครัว

### 1.3 สิทธิในการดำรงชีวิต

1.3.1 เด็กมีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด

1.3.2 เด็กควรได้รับความเคารพโดยเสมอกันจากผู้อื่น

1.3.3 กรณีเด็กที่พ่อแม่แยกกันอยู่เด็กมีสิทธิในการติดต่อและอยู่ร่วมกับพ่อหรือแม่

1.3.4 เด็กมีสิทธิในการคบหาสมาคม และชุมนุมอย่างสงบ โดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและสิทธิผู้อื่น

1.3.5 ต้องดูแลและบำบัดรักษาสุขภาพเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ

1.3.6 ต้องมีการประกันทางสังคมและการประกันภัยตามกฎหมายแก่เด็ก

1.3.7 ต้องกำหนดมาตรฐานการดำรงชีวิตของเด็กให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม

1.3.8 เด็กที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหาหรือฝ่าฝืนกฎหมายต้องได้รับการปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

### 1.4 สิทธิในการพัฒนา

1.4.1 เด็กมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกแสวงหา ได้รับและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร โดยไม่กระทบต่อสิทธิผู้อื่น

1.4.2 ต้องมีการให้ข้อมูลข่าวสารโดยสื่อประเภทต่าง ๆ ให้เด็ก

1.4.3 เด็กพิการทางร่างกาย และจิตใจ ต้องได้รับการช่วยเหลือทางด้านการศึกษา สาธารณสุขและฝึกรอบรมด้านอาชีพ

1.4.4 ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ตามความสนใจทั้งสายสามัญและอาชีพ

1.4.5 ต้องให้เด็กได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ ความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจ

1.4.6 ต้องมีมาตรการส่งเสริมฟื้นฟูผู้ประสบเหตุต่าง ๆ ให้สังคมได้อย่างมีความสุข

### 1.5 สิทธิในการมีส่วนร่วม

1.5.1 เด็กมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในทุกเรื่อง ที่มีผลกระทบ โดยตรง  
ต่อตนเอง

1.5.2 เด็กมีสิทธิได้ร่วมกิจกรรมนันทนาการ ศิลปะและวัฒนธรรมตามวัยที่  
เหมาะสม

1.5.3 เด็กมีสิทธิที่จะประเมินตนเอง 1.5.4

## นโยบายประกันความปลอดภัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

### 1. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

### 2. เป้าหมาย

2.1 นักเรียนทุกคนได้เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดถูกสุขลักษณะ  
และปลอดภัย

2.2 นักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยจากการถูกล่วงละเมิด  
ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2.3 นักเรียนทุกคนได้รับการคุ้มครองป้องกัน ให้ปลอดภัยจากสารเสพติด อายามุข  
การถูกรังแกหรือทะเลาะวิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม

### 3. ยุทธศาสตร์

#### 3.1 จัดสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย

3.1.1 จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด ถูกสุขลักษณะและมีความปลอดภัย

3.1.2 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกรรมการ โรงเรียน เข้าดูแลเรื่อง  
มลภาวะของโรงเรียนทั้งการให้ความรู้การเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขเพื่อให้โรงเรียนได้รับ  
ผลกระทบจากมลพิษต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน

3.1.3 กำหนดมาตรการการป้องกันไม่ให้โรงเรียนได้รับผลกระทบจากมลพิษทั้ง  
จากสถานเริงรมย์ โรงงานอุตสาหกรรม โรงโม้หิน ฯลฯ

3.2 คุ้มครองความปลอดภัยของนักเรียนจากการถูกล่วงละเมิดทั้งทางร่างกายและจิต  
ใจ โดยกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกัน และช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิ

3.2.1 คุ้มครอง ดูแลให้นักเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด อายามุข การทะเลาะ  
วิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม

3.2.2 ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชนในการปกครอง คุ้มครองดูแลเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไข เพื่อให้นักเรียนปลอดภัยจากสารเสพติด อบายมุข การถูกรังแก การทะเลาะวิวาท และสื่อที่ไม่เหมาะสม

3.2.3 จัดกิจกรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียน โดยใช้กระบวนการทักษะชีวิต

3.2.4 เผยแพร่รูปแบบการทำของนักเรียนตาม โครงการ โรงเรียนสีขาว

3.2.5 นิเทศ ติดตามผลและดูแลให้นักเรียนเป็น โรงเรียนสีขาวที่ยั่งยืน

#### 4. แนวทางการวางแผนประกันความปลอดภัยในโรงเรียน

แนวทางการวางแผนประกันความปลอดภัยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยการร่วมวางแผน ควบคุม กำกับ ติดตามและรายงาน มีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณาอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ สารสำคัญของแผนและรูปแบบของแผน

##### 4.1 สารสำคัญของแผนประกันความปลอดภัย

แผนประกันความปลอดภัย จำเป็นต้องมีมาตรการและกิจกรรม เพื่อตอบสนองอนุสัญญาว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพเยาวชนไทย และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สารสำคัญควรมีความชัดเจน และความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ เบื้องต้นควรมีอย่างน้อย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอน	ภารกิจ
1. ศึกษาสภาพทั่วไป	ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุ ภัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและอุบัติเหตุ
2. กำหนดมาตรการหลัก	กำหนดมาตรการหลัก เพื่อป้องกันและ หรือแก้ไขตามรายละเอียดที่จะกล่าวในส่วนที่ 3,4 และ 5
3. กำหนดมาตรการเสริม	กำหนดมาตรการเสริม ตามสภาพท้องถิ่น
4. กำหนดกิจกรรม	กำหนดกิจกรรมสนับสนุนมาตรการหลักและมาตรการเสริม
5. กำหนด เวลา และผู้รับผิดชอบ	กำหนด เวลา และผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้

## 4.2 รูปแบบของแผนประกัน

โรงเรียนสามารถเลือกรูปแบบ แบบแผนให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน สภาพภูมิศาสตร์และความต้องการของท้องถิ่น โดยอาจแบ่งรูปแบบได้อย่างน้อย 4 รูปแบบ ได้แก่

4.2.1 แผนป้องกันความปลอดภัยเฉพาะ คือ แผนที่จัดทำเพื่อประกันความปลอดภัยเป็นพิเศษเป็นเฉพาะแยกจากแผนปฏิบัติการด้านอื่น ๆ

4.2.2 แผนประกันความปลอดภัยรวมกับแผนประกัน 4 ประกัน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ การประกันโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันประสิทธิภาพการศึกษา และการประกันความปลอดภัย

4.2.3 แผนประกันความปลอดภัยในรูปงานหรือ โครงการในแผนปฏิบัติการ ประจำปีของโรงเรียน

4.2.4 แผนประกันความปลอดภัยรูปแบบอื่น ๆ เช่น การกำหนดงานความปลอดภัยเพิ่มเป็นงานที่ 7 จากเดิมซึ่งมี 6 กล่าวคือ งานวิชาการงานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานธุรการ และการเงิน งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

4.3 การควบคุม กำกับ และติดตาม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแบบประเมินผลการปฏิบัติงานตามคู่มือการประกันความปลอดภัยของนักเรียน เพื่อใช้ในการควบคุม กำกับและติดตาม มีเป้าหมายเพื่อให้แผนที่จัดทำสามารถปฏิบัติได้ อย่างครบถ้วนและต่อเนื่องจริงจัง การควบคุม กำกับ และติดตามจึงมีความสำคัญต่อการนำไปปฏิบัติ ระบบการควบคุมกำกับและติดตาม แบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับโรงเรียน ระดับสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ/กิ่งอำเภอ และระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ดังนี้

4.3.1 ระดับโรงเรียน มีกิจกรรมและงานที่ต้องดำเนินการอย่างน้อย 3 ประการคือ

(1) โรงเรียนตั้งคณะกรรมการการประกันความปลอดภัย ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจจะประกอบด้วยนักเรียน ครู กรรมการ โรงเรียน สาธารณสุข องค์กรเอกชน และ ตัวแทนชุมชน เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับ และติดตามงานด้านความปลอดภัยของโรงเรียน

(2) กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการการประกันความปลอดภัยของโรงเรียน

(3) โรงเรียน ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตนเอง เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด โดยใช้แบบประเมินที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดทำให้



4.3.2 ระดับสำนักงานประถมศึกษา อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีกิจกรรมและงานที่ต้องดำเนินการอย่างน้อย 4 ประการ คือ

(1) สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ตั้งคณะกรรมการประกันความปลอดภัยระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ เพื่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นายอำเภอ สาธารณสุข อำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และสื่อมวลชน ฯลฯ

(2) ควบคุม กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียน

(3) เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นสำนักงานประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอจะต้องเข้าไปดูแลช่วยเหลือ และหาทางแก้ไขให้ทันที่

(4) ดำเนินการสืบหา สืบสวนข้อเท็จจริง โดยดำเนินการทันทีเมื่อมีเหตุเพื่อป้องกันมิให้เรื่องลุกลาม

4.3.3 ระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีกิจกรรมและงาน ที่ควรดำเนินการอย่างน้อย 5 ประการ คือ

(1) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ตั้งคณะกรรมการการประกันความปลอดภัยระดับจังหวัด เพื่อประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด สาธารณสุข จังหวัด โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และสื่อมวลชน ฯลฯ

(2) ควบคุม กำกับ และติดตามการปฏิบัติงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และ โรงเรียน

(3) เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จะต้องเข้าไปดูแลช่วยเหลือและหาทางแก้ไขให้ทันที่

(4) ดำเนินการสืบหา สืบสวน สอบสวนข้อเท็จจริง โดยดำเนินการทันทีเมื่อมีเหตุเพื่อป้องกันมิให้เรื่องลุกลาม

(5) ติดตามความเคลื่อนไหวจากแหล่งข่าว หรือเครือข่ายการข่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหามาตรการป้องกันได้ทันที่

5. การรายงาน การรายงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของแผนประกันความปลอดภัย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การรายงานแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือการรายงานเหตุการณ์ และการรายงานความก้าวหน้าของแผนประกันภัย ตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

5.1 การรายงานเหตุการณ์ ปกติโรงเรียนมีงาน โครงการและแผนที่กำหนด มาตรการป้องกัน อุบัติเหตุ อุบัติภัย และภัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างรอบคอบ แล้วแต่มีบ่อยครั้งภัย

ดังกล่าวก็ยังคงเกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการให้เกิดขึ้น เกือบทุกครั้งมักเป็นเหตุสุดวิสัย การรายงานเหตุการณ์ดังกล่าว จึงต้องการความรวดเร็วและถูกต้องซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

5.1.1 การรายงานเหตุการณ์เบื้องต้น โรงเรียนต้องรายงานต่อสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด โดยโทรศัพท์ วิทยุ โทรสาร หรือเครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสมในทันทีที่เกิดเหตุ

5.1.2 การรายงานข้อมูลและรายละเอียด ของเหตุการณ์ให้รายงานเมื่อได้ ข้อมูล โดยรายงานตามลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับบัญชาสูงสุด

5.1.3 การรายงานผลการสืบสวนข้อเท็จจริง ให้รายงานตามกำหนดเวลาที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการ

5.2 การรายงานความก้าวหน้าของแผนประกันความปลอดภัย โรงเรียน รายงานให้คณะกรรมการการประกันความปลอดภัยของโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการทำแผนประกันความปลอดภัยในปีต่อไป โดยใช้แบบรายงานที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดพร้อมทั้งให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอสรุปผล การควบคุม กำกับ และติดตามให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทราบ เพื่อพัฒนามาตรการต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อไป

## 6. สรุป

แผนประกันความปลอดภัยของโรงเรียนที่ดีที่สุด คือ แผนประกันความปลอดภัยแบบยั่งยืน กล่าว คือ การสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยระดับบุคคล ดังนั้นแผน ค่านิยม ความปลอดภัย ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนทุกคน หมายความว่า นักเรียนจะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นเป็นอันดับแรก ส่วนผลตอบแทน ผลประโยชน์และผลลัพธ์อื่น ๆ ควรอยู่ลำดับรองลงไป แผนประกันความปลอดภัยจะเกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อดำเนินการครบวงจรอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

เท่าที่ผ่านมามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงน้อยมาก และพบว่าม้งงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุและสวัสดิศึกษา มีดังนี้

กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ, กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 21)  
รายงานผลการวิจัยสภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา เขตการศึกษา 7 และ 8

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะของอุบัติเหตุที่นักเรียนประสบเป็นส่วนใหญ่ก็คือวิ่งชนกัน ในอัตรา ร้อยละ 81.32 รองลงมาคือลื่นหกล้มและยังมีการศึกษาสภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ปรากฏว่าลักษณะของอุบัติเหตุที่นักเรียนได้รับเป็น ส่วนใหญ่คือ วิ่งชนกัน อัตราร้อยละ 72.00 รองลงมาคือ ลื่นหกล้ม

กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ, กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 51) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง สภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็น โรงเรียน ประถมศึกษาในเขตภาคกลาง คือ เขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ สภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา 7 และ 8 พบว่า ลักษณะของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับนักเรียนส่วนใหญ่จะเกิดจากการเดิน หรือวิ่งชนกันถึงร้อยละ 72 ลื่นหกล้มถึงร้อยละ 53 และอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬาถึงร้อยละ 42

กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ, กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 20-25) รายงานผลการวิจัย สภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา เขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนได้จัดบริการความปลอดภัยให้นักเรียนโดยทำการสำรวจสภาพของ อาคารเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ถึงร้อยละ 94.25 และสำรวจปีละครั้งในอัตราร้อยละ 50.66 แต่การเก็บ อุบัติเหตุในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บถึงร้อยละ 80 มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น ที่ทำการเก็บสถิติ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและเมื่อพิจารณาการจัดสนามเด็กเล่น พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่ได้ แยกสนามกีฬาและสนามเด็กเล่นในอัตราร้อยละ 51.50 แต่จัดเจ้าหน้าที่และผู้ดูแล ความปลอดภัยใน การเล่นของนักเรียนถึงร้อยละ 87.75 โดยจัดครูเป็นผู้ดูแลในอัตราร้อยละ 95.44 เมื่อถามถึงการ จัดให้มีผู้ดูแลนักเรียนข้ามถนนปรากฏว่าโรงเรียน ไม่ได้จัดผู้ดูแลนักเรียนข้ามถนนร้อยละ 40.50 และ โรงเรียนที่จัดมีร้อยละ 59.50 และได้จัดครูผู้ดูแลการข้ามถนนของนักเรียน ร้อยละ 76.47 รองลงมา ให้ลูกเสือ ยุวกาชาดดูแลร้อยละ 10.92 นอกจากนั้นจัดตำรวจจราจร นักเรียนและอาสาสมัคร ส่วน เครื่องดับเพลิงขั้นต้น (พลั่ว กระจับปี่ ทราช ฯลฯ) นั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีถึงร้อยละ 54.25 เมื่อ เกิดมีนักเรียนได้รับอุบัติเหตุในโรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดห้องพยาบาลบริการให้นักเรียนร้อยละ 98.00 โดยมีครูเป็นผู้ดูแลถึงร้อยละ 98.42 และกิจกรรมที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง ก็คือการจัดการเรียน การสอนสวัสดิศึกษา ซึ่งในหลักสูตรระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้ผสมผสานเรื่องสวัสดิศึกษา เข้าไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งสามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในกิจกรรมเสริมหลัก สูตรทุกประเภท หรือจัดกิจกรรมพิเศษเช่น การจัดนิทรรศการ จัดโต้วาที จัดอภิปราย สาธิต ฝึก ปฏิบัติ ฯลฯ

กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ, กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525 : 46-49) ทำการศึกษาสภาพสวัสดิศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ปรากฏว่า

ครูที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเคยผ่านการอบรมเนื้อหาสวัสดิศึกษาร้อยละ 59 ไม่ผ่านการอบรมร้อยละ 41 และหนังสือสำหรับอ่านประกอบหรือค้นคว้า โรงเรียนส่วนใหญ่ก็มีไม่เพียงพอถึงร้อยละ 85.38 สำหรับการสอนสวัสดิศึกษาในโรงเรียน ส่วนใหญ่มักสอนแบบบรรยายเล่าเรื่อง เล่นเกมส์ต่าง ๆ ถึงอัตราร้อยละ 79.75, 45.50 และ 41.50 ตามลำดับ นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดตั้งคณะกรรมการสวัสดิศึกษาขึ้นในโรงเรียนถึงร้อยละ 59.25 ที่จัดมีเพียงร้อยละ 40.00 เท่านั้น

ภัทรจันทร์ ใจสว่าง (2525 : 93 -108) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องอุบัติเหตุและการป้องกันอุบัติเหตุในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อสำรวจอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการทดลองวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษาวิธีป้องกัน อุบัติเหตุและการแก้ปัญหาเมื่อเกิดอุบัติเหตุในการทดลองวิทยาศาสตร์ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ามียุบัติเหตุเกิดขึ้นในห้องทดลองร้อยละ 69 ลักษณะของอุบัติเหตุที่เกิดมากที่สุดได้แก่ ไฟไหม้และสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ คือนักเรียนเล่นเล่อ การแก้ปัญหของครูวิทยาศาสตร์ ที่พบมากที่สุดคือ การฝึกให้นักเรียนทำความสะอาดเครื่องมือทุกครั้งที่ใช้เสร็จ

สมศรี เข้มกษาด (2527 : ง - จ) ได้ทำการศึกษาอุบัติเหตุและความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีในโรงเรียนรัฐบาล เขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูสอนวิชาเคมีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 127 คน ผลปรากฏว่าโรงเรียนสหศึกษามีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง การปฏิบัติการเคมีที่สอนโดยครูเพศชาย มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าการปฏิบัติการเคมีที่สอนโดยครูเพศหญิง การปฏิบัติการเคมีในห้องปฏิบัติการเคมีที่ไม่ใช่ห้องปฏิบัติการเคมีเฉพาะมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าการปฏิบัติการเคมีในห้องปฏิบัติการเคมีเฉพาะ การปฏิบัติการเคมีที่สอนโดยครูที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมการสอนเคมีในระดับชั้นที่สอน มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าการปฏิบัติการเคมีที่สอนโดยครูที่เคยเข้ารับการอบรมการสอนเคมี ในระดับชั้นที่สอนและปฏิบัติการเคมีในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุสูงกว่าห้องปฏิบัติการเคมีปฏิบัติการเคมีในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ส่วนลักษณะของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมากที่สุดได้แก่ การถูกสารเคมีกัดและ ถูกความร้อนลวก สำหรับสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุสูงสุดคือ ความเล่นเล่อของผู้ทดลอง ในการป้องกันอุบัติเหตุครูสอนวิชาเคมีจะใช้การอธิบายสมบัติของเคมี และวิธีใช้ที่นักเรียน ไม่คุ้นเคยก่อนทุกครั้ง และแก้ไขอุบัติเหตุไฟไหม้โดยการใช้ผ้าเปียกน้ำคลุมทับบริเวณไฟไหม้ ที่เกิดจากแอลกอฮอล์ใช้ทรายกลบบริเวณไฟไหม้ที่เกิดจากสารเคมี ปิดสวิทช์หรือตัดเอาท์ เมื่อเกิดไฟไหม้ที่เกิดจากอุปกรณ์ไฟฟ้าใช้น้ำล้างมาก ๆ บริเวณผิวหนังที่ถูกกรดและเบสใช้

ยาแก้ไพลวก ทาบริเวณที่ถูกความร้อนและแก้ไข้อุบัติเหตุที่เกิดจากการระเบิดโดยน้ำผู้ป่วยส่ง โรงพยาบาล หากได้รับบาดเจ็บมาก

วรจิตร วงศ์วัฒนบริสุทธิ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสวัสดินิสัยของ นักศึกษาวิชาเอกสุขศึกษากับวิชาเอกอื่น ในวิทยาลัยครูและวิทยาลัยพลศึกษา ผลการศึกษาพบว่า

1. นักศึกษาหญิงและชายทุกกลุ่มในทุกสถาบันการศึกษา มีสวัสดินิสัยโดยส่วนรวมค่อนข้างดี โดยส่วนรวมค่อนข้างดี โดยนักศึกษาหญิงมีสวัสดินิสัยดีกว่านักศึกษาชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักศึกษาหญิงที่ได้ศึกษาวิชาสวัสดิศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงได้แก่ ผู้ที่เรียนวิชาเอกสุขศึกษา ทั้งในวิทยาลัยพลศึกษา และวิทยาลัยครู มีสวัสดินิสัยโดยส่วนรวมค่อนข้างดีคล้ายคลึงกัน นักศึกษาวิชาเอกสุขศึกษาในวิทยาลัยครูมีสวัสดินิสัยโดยส่วนรวมดีกว่านักศึกษาหญิงวิชาเอกอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษาหญิงวิชาเอกสุขศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษานั้นแม้จะไม่พบความแตกต่างกับนักศึกษาวิชาเอกอื่นของวิทยาลัยครู ก็ยังพบว่า มีแนวโน้มที่อาจจะมีสวัสดินิสัยดีกว่า
3. นักศึกษาชายที่ได้ศึกษาสวัสดิศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงไม่ว่าจะมากหรือน้อย ก็ไม่พบว่า มีสวัสดินิสัยโดยส่วนรวมแตกต่างกับผู้ที่ไม่เคยศึกษาวิชาสวัสดิศึกษาในระดับเดียวกันแต่อย่างใด

อำไพ หวังไพโรจน์กิจ (2528 : 75) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือพฤติกรรมนิสัยที่ไม่ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 58.39 สาเหตุรองลงมาคือ การขาดทักษะ และสาเหตุของอุบัติเหตุที่พบน้อยที่สุดคือ การมีเจตคติทางสวัสดิภาพที่ไม่ถูกต้อง อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดกับนักเรียนชายคิดเป็นร้อยละ 40.3 ส่วนระดับการศึกษาพบว่า อุบัติเหตุเกิดมากที่สุดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 รองลงมาคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ตามลำดับ

ศิริก นุ่นสุวรรณ (2530 : ง-จ) ได้ศึกษาความรู้และเจตคติเกี่ยวกับความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โปรแกรมวิทยาศาสตร์โรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 จำนวน 44 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครได้คะแนนความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีเฉลี่ยร้อยละ 46.34 โดยได้คะแนนในด้านการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย การใช้อุปกรณ์ทดลองอย่างปลอดภัย และเทคนิคการดำเนินการทดลองอย่างปลอดภัยเฉลี่ยร้อยละ 44.76 , 51.27 และ 45.28 ตามลำดับส่วนในด้านเจตคตินั้นนัก

เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีเจตคติเชิงนิมิตต่อ ความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

พิพัฒน์ ชูรวเวช และนพมาศ ชูรวเวช (2533 : ม.ป.ป.) ทำการวิจัยเรื่อง อุบัติเหตุในโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนเกือบครึ่งหนึ่งของผู้ได้รับอุบัติเหตุจะเป็นอุบัติเหตุจากการพลัดตกหกล้มในอัตราร้อยละ 49.9 รองลงมาคือ ถูกของมีคมบาด ในอัตราร้อยละ 16.2 และเหยียบของมีคมในอัตราร้อยละ 10.2 นอกจากนั้นเป็นอุบัติเหตุจากการชกต่อย ขว้างปา ทำร้ายร่างกาย สิ่งก่อสร้างหรืออุปกรณ์ในโรงเรียน มีอัตราการเกิดอุบัติเหตุในนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิงโดยเฉลี่ยประมาณ 2 เท่า ฤดูกาลที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุดคือ เดือนแรกของภาคเรียนนั้น ๆ และฤดูฝน

สมบูรณ์ แก้วสุวรรณ (2537 : 59-60) ได้สร้างชุดการสอนจุดบดกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง "อุบัติเหตุ" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการฝึกทักษะและประสบการณ์ของผู้เรียนครบสมบูรณ์ในตัวเอง ใช้เวลาทำการสอบระยะสั้น ใช้สื่อหลายประเภท ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91-73/90.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

ปรีชา วิเศษ (2537 : 2533 : บทคัดย่อ) การศึกษาถึงบทบาทของครูประถมศึกษาในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี ซึ่งคิดว่าเป็นประโยชน์สำหรับการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรีมีบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยให้แก่เรียนอยู่ในระดับดี ครูชายกับครูมีบทบาทไม่แตกต่างกัน แต่ครูหญิงมีบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยในการเป็นแบบอย่างที่ดีกว่าครูชาย ครูที่เรียนเอกสุศึกษา พลศึกษากับครูประถมศึกษาที่เรียนวิชาเอกอื่น ๆ มีบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมความปลอดภัยในด้านการเป็นผู้ฝึกอบรม การเป็นแบบอย่างที่ดีและการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่แตกต่างกัน

นิภา มนูญปิฎ และคณะ ได้ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องอุบัติเหตุในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา 6 ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุคือ พฤติกรรมของนักเรียน ร้อยละ 47 รองลงมาได้แก่สิ่งแวดล้อมร้อยละ 43 ความเสื่อมสภาพหรือไม่ได้มาตรฐานของอุปกรณ์เครื่องใช้ร้อยละ 10 และมักพบเป็นสาเหตุร่วมกันระหว่างสิ่งแวดล้อมของพฤติกรรมของนักเรียนหรือพฤติกรรมนักเรียนกับความเสื่อมสภาพหรือไม่ได้มาตรฐานของอุปกรณ์เครื่องใช้ (ปรีชา วิเศษ. 2533 : 26 : อ้างอิงจาก นิภา มนูญปิฎ และคณะ. 2522)

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

จอห์น อาร์ ยัง (Young, 1970 : A 829 – A 838) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความปลอดภัย ในห้องปฏิบัติการเคมีมีโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา ระหว่างปีการศึกษา 1968 – 1969 ซึ่งตัวอย่างประชากรได้แก่ ครูสอนเคมีจำนวน 203 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ส่วนใหญ่ไม่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเลยต่อห้องต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 71.4) อุบัติเหตุจะเกิดขึ้น 1-3 ครั้งต่อห้องต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 23.2) ส่วนอีกร้อยละ 5.4 ไม่ตอบแบบสอบถาม สำหรับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมากในเรื่องต่อไปนี้

1. แผลไฟไหม้ซึ่งเกิดจากการจับหลอดทดลองหรือโลหะที่ร้อนจัด
2. แผลที่ถูกกรด และเบสกัด
3. บาดแผลจากการแตกของหลอดทดลอง

จอห์น อาร์ ยัง (Young, 1971 : A 349 – A 356) ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายรัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา ในปีการศึกษา 1969 – 1970 โดยใช้ครูสอนเคมี เป็นกลุ่มตัวอย่างเช่นเดียว ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. อุบัติเหตุรุนแรงเกิดขึ้นจำนวน 156 ครั้ง
2. อุบัติเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยมีอัตราการเกิด 0.54 ครั้งต่อห้องต่อปี
3. ตัวอย่างประชากร ร้อยละ 65.3 ตอบว่าอุบัติเหตุเกิดขึ้นอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์
4. ตัวอย่างประชากร ร้อยละ 56.6 ตอบว่าไม่ทราบเรื่องความรับผิดชอบของครูสอนเคมีเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน

จอห์นสัน ยูโด เอกโป (Ekpo, 1981 : 3516 – A) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการปฏิบัติอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมีในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐอลาบามา สหรัฐอเมริกา และเสนอชุดการสอนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการปฏิบัติการเคมีโดยกลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ครูสอนเคมีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 525 คนจากโรงเรียนรัฐบาล ระดับ 9 – 12 รัฐอลาบามา ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนส่วนมากขาดความรู้ที่ถูกต้องในการใช้ประโยชน์ของเครื่องมือในการป้องกันอุบัติเหตุ และขาดความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ
2. ครูร้อยละ 73 มีความคิดเห็นว่า ชุดการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการเคมี สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นสิ่งจำเป็น
3. หลายโรงเรียนไม่มีการบันทึกเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังขาดผู้ที่ทำหน้าที่ปฐมพยาบาล และเครื่องมือปฐมพยาบาลก็ยังมีไม่เพียงพออีกด้วย

#### 4. โรงเรียนส่วนมากมีการเก็บสารเคมี และการทำลายสารเคมีด้วยวิธีการที่ไม่

เหมาะสม

เบอร์ริล มาโจรี เลเซอร์ เคลมเมอร์ (Kramer, 1984 : 1358 – A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของครูสอนวิทยาศาสตร์กับการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้แก่ ครูวิทยาศาสตร์จำนวน 145 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาที่ศึกษาวิทยาศาสตร์จากครูที่เป็น ตัวอย่างประชากรจำนวน 8,003 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบวัดความรู้ของครูเกี่ยวกับความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการและแบบวัดการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการซึ่งปรากฏว่าผลการวิจัยพบว่า คะแนนของความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยของครูไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัย

โจแอน มอร์แกน คอมโบร์สกีและเรย์ อาร์ ฮาเกลเบิร์ก (Dombrowski and Hage Iberg, 1985 : 527 – 532) ได้ศึกษาผลจากการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา แผนกวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 333 คน ซึ่งเรียนวิชาชีววิทยาและเคมี โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกำหนดให้กลุ่มทดลองได้รับความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ในระหว่างนี้จะมีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม จากนั้นได้นำผลการบันทึกพฤติกรรมมาวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งสรุปได้ว่ากลุ่มทดลอง ได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัย ในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ จะมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัยในห้องปฏิบัติการทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม

#### สรุปการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหา สวัสดิภาพ ในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 โดยตรงนั้นยังไม่พบ จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเท่าที่ศึกษาได้ พบว่ามีงานวิจัยหลายเรื่องที่ทำให้ความสนใจต่อการศึกษาการเกิดอุบัติเหตุของนักเรียนในระดับต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของอุบัติเหตุ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ บทบาทของครูต่อการส่งเสริมความปลอดภัยแก่นักเรียน กิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ในโรงเรียน ซึ่งผลการศึกษาที่พบไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนมากพบว่า อุบัติเหตุในโรงเรียนเกิดจากความประมาทเลินเล่อ และพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัย การลื่นหกล้มเป็นอุบัติเหตุที่พบบ่อย สถานที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยคือ ห้องเรียน โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์



ด้านเคมี อุบัติเหตุในห้องปฏิบัติการเคมีที่เกิดบ่อยคือการถูกสารเคมีกัด และ ถูกความร้อนลวก รวมทั้งการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาของครูวิทยาศาสตร์ ทำการศึกษา จนพบสาเหตุ และ ปัจจัยการเกิดอุบัติเหตุ แล้วสามารถนำมาวางแผนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุได้